

III. TABOR

**Izseljenskega društva
SLOVENIJA V SVETU**

ODMEVI

KAZALO

ODMEVI NA III. TABOR SLOVENCEV PO SVETU – UVOD, Pavlinka Korošec Kocmur.....	3
PROGRAM III. TABORA SLOVENCEV PO SVETU	4
KULTURNI PROGRAM.....	6
POZDRAV PREDSEDNIKA SVS BOŠTJANA KOČMURJA	7
POZDRAV IZ KABINETA PREDSEDNIKA VLADE.....	8
POZDRAV MINISTRA ZA KULTURO DR. JANEZA DULARJA	8
POZDRAV DRŽAVNEGA SEKRETARJA DR. PETRA VENCLJA.....	9
POZDRAV VELEPOSLANIKA RS DR. ŠTEFANA FALEŽA	10
POZDRAV VODSTVA ZEDINJENE SLOVENIJE IZ ARGENTINE.....	10
POZDRAV VODSTVA SLOVENSKEGA AMERIŠKEGA SVETA	11
POZDRAV MARIJA MAVRA, PREDSTAVNIKA SVETA SLOVENSkih ORGANIZACIJ IZ TRSTA ..	11
POZDRAV PREDSEDNIKA SSK DR. JOŽETA BERNIKA.....	12
PRISPEVEK JANEZA RIHARJA, VODJE RAFAELOVE DRUŽBE.....	14
OKROGLA MIZA S PREDSTAVNIKI SLOVENCEV PO SVETU	
UNIV. PROF. INŽ. MARIJAN MAGISTER, ŠPANIJA.....	15
INŽ. IVAN ŽIGON, AVSTRALIJA.....	15
MAG. IVAN KOROŠEC, ARGENTINA.....	16
FRANC ŠEGA, ZDA.....	17
JANEZ PUCELJ, NEMČIJA	17
VINKO RIZMAL, AVSTRALIJA.....	17
JANEZ LOŽAR, FRANC IJA	18
OKROGLA MIZA S PREDSEDNIKI POLITIČNIH STRANK	
UVOD, Janko Tedeško	19
SOCIALDEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE (JANEZ JANŠA).....	19
SLOVENSki KRŠČANSki DEMOKRATI (LOJZE PETERLE).....	21
LIBERALNA STRANKA (VITOMIR GROS)	22
SLOVENSka LJUDSKA STRANKA (MARJAN PODOBNIK)	23
PRISPEVKI IZ TUJINE	
CVETKO FALEŽ, AVSTRALIJA	25
SEBASTIJAN V. KOČMUR, ARGENTINA.....	26
ŠTEFKA IN PETER PAVLIN, KANADA.....	28
MARJAN LOBODA, ARGENTINA.....	28
PROF. TINE VIVOD, ARGENTINA.....	29
IVAN ŽNIDAR, ARGENTINA.....	30
GREGOR IN MIRIAM BATAGEU, ARGENTINA.....	31
IZ DOMAČEGA TISKA	
BOLEČINA RAZOČARANJ IN ZARJA NOVIH UPOV (Franci Petrič, DRUŽINA)	32
KOALICIJA ZA SLOVENIJO (Andrej Meglič, DAN).....	32

Odmevi na III. tabor Slovencev po svetu

Uvod

Za nami je 3. tabor Slovencev po svetu.

Kot se verjetno spominjate, smo na prvem taboru obravnavali potrebe Slovencev po svetu. S temi smernicami si je naše društvo začrtalo program, ki ga od tedaj izvaja - zlasti skrb za mladino ob pošiljanju učnega gradiva in risank v slovenščini za najmlajše ter organiziranje in vodenje slovenskih maturantov iz Argentine po Sloveniji, letos pa tudi iz Kanade. Drugi tabor je bil v znamenju 50-letnice povojnega izseljenstva.

Na letošnjem taboru so bili naša skrb Slovenci po svetu, ki bi se radi vrnilo »domov«. Povabili smo predstavnike izseljencev, naj razmišljajo o tem vprašanju. Mnogi so poslali svoje odgovore; nekateri tudi navajajo primere, kako so druge države rešile ta problem. Ker so prispevki zelo zanimivi in - upamo - bodo v prid vsem, ki oblikujejo slovensko prihodnost, smo se odločili, da objavimo 2. del našega zbornika s temi prispevki. Zaposili smo predstavnike Slovencev po svetu, naj podajo svoja razmišljanja navzočim. Ob prepolni dvorani so predstavili svoja mnenja dr. Peter Urbanc iz Kanade, dr. Edi Gobec iz ZDA, mag. Ivan Korošec iz Argentine (te tri prispevke smo objavili v prvem zborniku kot gradivo za 3. tabor), univ. prof. inž. Marjan Magister iz Španije, Franc Šega iz ZDA, Janez Pucelj in Feliks Tavčar iz Nemčije ter Ivan Žigon in Vinko Rizmal iz Avstralije.

Za drugi del delovnega programa smo povabili predsednike šestih političnih strank, ki so v zadnjih letih tako ali drugače dajale izjave o Slovencih po svetu. Na vabilo so se odzvali predsedniki Janez Janša (SDS), Lojze Peterle (SKD), Marjan Podobnik (SLS) in Vitomir Gros (LS); Janez Drnovšek (LDS) in Janez Kocijančič (ZLSD) sta svojo odsotnost opravičila. Po izredno zanimivi razpravi, kjer so politiki predstavili svoj program za izseljence – objavljamo jih v tem zborniku – se je razvila razprava, ki jo je vodil gospod Janko Tedeško. Izseljenci so izrazili upanje in željo, da bodo ovire odstranjene le, če v Sloveniji zavladajo demokratične sile. Želja po predvolilni povezavi vseh strank slovenske pomladi je bil skupni imenovalec sobotnega zasedanja.

Izredno smo zadovoljni z množično udeležbo, z razpravami izseljencev in s političnimi programi, ki se zavzemajo za izseljence. Bog daj, da bi se kmalu vse to uresničilo in da bi vsi, ki si želijo vrnitve, to čim prej dosegli!

Pod vodstvom igralk MGL Marjane Jaklič - ki je že zjutraj vodila izseljenski del programa - se je popoldne nadaljeval kulturni program. Nastopil je godalni kvartet bratov Feguš iz Maribora. Ljubljanski mestni svet je ob tej priložnosti poklonil ta nastop vsem zbranim Slovincem po svetu. V režiji pesnika in pisatelja Toneta Kuntnerja se je program nadaljeval na temo izseljenstva in ljubezni do domovine. V kombiniranem nastopu Domžalskega komornega zbora in citrarja Tomaža Plahutnika sta igralca MGL Tone in Jernej Kuntner recitirala pesmi pred kratkim umrlega izseljenskega pesnika Franceta Papeža.

Naj v tem uvodniku omenimo, da se je kljub vsemu nekaj izseljencev oziroma njihovih otrok le vrnilo v Slovenijo. Nekateri so se vrnilo oziroma preselili iz slovenske zavednosti in prebivajo v Sloveniji, kakor le zmorejo - tako kot ostali Slovenci. Prihod ene družine je omogočila stranka SKD. Mnogo mlajših je prišlo, ko je Demos poskrbel, da je ministrstvo za šolstvo in šport začelo podeljevati štipendije tudi za otroke političnih izseljencev in jim s tem omogočilo študij ali izpopolnjevanje v domovini staršev oziroma njihovi očetnjavi. Občine Ljubljana, Kranj, Vrhnika, Krško in stranke LS, SDS, SKD in SLS so vedno finančno podprle razne obiske Slovencev iz sveta v Sloveniji, zlasti mladih. Gotovo največja pomoč za mnoge od teh, ki so se odločili, da ostanejo v Sloveniji, je bila pomoč nekdanjega ljubljanskega župana Jožeta Strgarja in predsednika tedanjega izvršnega sveta Marjana Vidmarja, s prizadevanjem Pavleta Kogeja in Jožeta Čampa, ko so jim dodelili deset stanovanj z ugodno mesečno najemnino. Vsem tem neskončna hvala in Bog daj, da bi se čim več izseljencev vrnilo domov.

prof. Pavlinka Korošec Kocmur

Vabilo

Dragi prijatelj!

Vabimo vas, da nam predlagate teme, ki bi bile zanimive za obravnavo na 4. taboru Slovencev po svetu v juniju prihodnje leto.

Odbor Izseljenskega društva Slovenija v svetu

PROGRAM

III. TABOR SLOVENCEV PO SVETU

Predsednik Slovenije v svetu
Boštjan Kocmur, dipl. ekon.

mag. Ivan Korošec - Argentina

dr. Peter Urbanc - Kanada

dipl. ing. Ivan Žigon – Avstralija

Franc Šega - ZDA

dipl. ing. Marjan Magister - Španija

Janez Pucelj - Nemčija

Vinko Rizmal - Avstralija

Feliks Tavčar – SSK

PROGRAM:

Ob 9. uri

- Recitacija: Sen o vrnitvi (Balantič), ga. Marjana Jaklič, igralka MGL (vodi program)
- Državna himna (godba)
- Pozdrav predsednika SVS Boštjana Kocmurja
- Predstavitev zastopnikov Slovencev po svetu

Pozdrave so poslali:

- kabinet predsednika vlade RS dr. Janeza Drnovška,
- z ministrstva za kulturo RS dr. Janez Dular,
- iz urada za Slovence po svetu dr. Peter Vencelj.

Drugi pozdravi:

- dr. Jože Bernik, predsednik SSK, iz Chicaga, ZDA;
- g. Marjan Loboda, predsednik Zedinjene Slovenije iz Argentine;
- g. Tine Vivod, podpredsednik SKD iz Argentine;
- dr. Mate Roesman, predsednik Ameriškega sveta, ZDA;
- dr. Štefan Falež, veleposlanik RS v Vatikanu;
- g. Janez Ložar, predsednik društva Slovencev iz Pariza, Francija;
- g. Janez Rihar, vodja Rafaelove družbe, Slovenija.

Tema tabora:

»Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino«

Referati iz tujine:

- Kanada - dr. Peter Urbanc
- ZDA - dr. Edi Gobec
- ZDA - Franc Šega
- Argentina - mag. Ivan Korošec
- Avstralija - ing. Ivan Žigon in Vinko Rizmal
- Nemčija - Janez Pucelj
- Španija - ing. Marjan Magister
- SSK - dr. Jože Bernik

Ob 11. uri

Po 15' odmoru sledi okrogla miza s predstavniki političnih strank.

Janko Tedeško povezuje okroglo mizo

- opraviči predsednika LDS dr. Janeza Drnovška in predsednika ZLSD Janeza Kocijančiča
- sodelujejo: Janez Janša, Lojze Peterle, Marjan Podobnik in Vitomir Gros.
  - vsak od njih predloži program stranke za Slovence po svetu,
  - vprašanja navzočih,
  - zahvala politikom

Ob 13. uri

Kosilo

Ob 15. uri**KULTURNI PROGRAM**

- Marjana Jaklič povezuje kulturni program
- nastop kvarteta Feguš, s katerim Mestni svet Ljubljana obogati program tabora
  - Kvartet sestavljajo bratje: Simon (18 let), violina, Andrej (16 let), viola, Filip (13 let),
  - II. violina, Jernej (12 let), violončelo
- Domžalski komorni zbor (narodne in domoljubne pesmi)
- Recitatorja Tone in Jernej Kuntner ob citrah Tomaža Plahutnika recitirata poezije izseljenskega pesnika Franceta Papeža

Ob 17. uri

V prenovljeni kapeli zaključna sv. maša z nadškofom in metropolitom dr. Alojzijem Šuštarjem.

KONEC

Izseljensko društvo Slovenija v svetu
Štula23, 1210 Ljubljana-Šentvid
tel./faks:(061)1521008

Kulturni program

Napovedovalka: Marjana Jaklič, igralka MGL

Režija: Tone Kuntner, pesnik in igralec MGL

I. Godalni kvartet Feguš

Joseph Haydn: Quartet B - dur Hob.III (Op.1 No.1)

Presto, Menuetto - Trio, Adagio, Menuetto - Trio, Presto

II. Kombinirani nastop Domžalskega komornega zbora, Toneta in Jerneja Kuntner ter citrarja Tomaža Plahutnika

1. Pesem *Slovenija v svetu*

Citre

France Papež: Tone Kuntner (*Dom*)

Jernej Kuntner (*Nekaj zemlje*)

2. Pesem *Slovenska dežela*

Citre

France Papež: Tone Kuntner (*Domovina*)

Jernej Kuntner (*Vsako leto*)

3. Pesem *Teče mi teče*

Citre

France Papež: Tone Kuntner (*Naš rod*)

Jernej Kuntner (*Zemlja*)

4. Pesem *Strunam*

Citre

France Papež: Tone Kuntner (*Tam*)

Jernej Kuntner (*Samo to*)

5. Pesem *Trenotek (Murn)*

Citre

France Papež: Tone Kuntner (*Pismo*)

Jernej Kuntner (*Kralji*)

6. Pesem *Večerni zvon*

Citre

France Papež: Tone Kuntner (*Biti doma*)

Jernej Kuntner (*Moj svet*)

7. Pesem *Večerni Ave*

Citre

France Papež: Tone Kuntner (*Če bi*)

Jernej Kuntner (*Vezi*)

8. Pesem *Nazaj v planinski raj*

Pozdrav predsednika SVS Boštjana Kocmurja ob odprtju III. tabora Slovencev po svetu

Spoštovani gostje!

Dragi prijatelji!

V imenu Izseljenskega društva Slovenija v svetu vse prav lepo pozdravljam!

Naš poseben pozdrav gospodu nadškofu in slovenskemu metropolitu doktorju Alojziju Šuštarju, predstavnikom Slovencev po svetu, predstavnikom Cerkve v Sloveniji, predsednikom strank slovenske pomladi, županom slovenskih občin, slovenskim politikom in predstavnikom javnega življenja!

Lep pozdrav tudi vsem, ki nas spremljate doma po TV3!

V okviru letnih programov Izseljenskega društva Slovenija v svetu smo organizirali danes, na dan pred nedeljo Slovencev po svetu, in ob 5. rojstnem dnevu naše mlade države naš 3. tabor, kjer želimo razpravljati o razlogih in ovirah, zaradi katerih se po svetu razpršeni Slovenci ne vrnejo domov.

Izseljenstvo je narodova stoletna bolečina, ki je ni mogoče ozdraviti, zato bi jo želeli zmanjšati. Hkrati pa vemo, da ima izseljenstvo svojo pozitivno plat: naši izseljenci, ki v tujini ostanejo zvesti svojemu narodu in se kot Slovenci in morda tudi tuji državljani izpopolnjujejo, so najboljši (in celo zastojni) predstavniki Slovenije v svetu. Gre za tiste, ki se ne bodo vrnili v Slovenijo, vendar so tesno povezani z njo. Veseli smo jih in hvaležni smo jim! Skozi vsa leta obstoja Izseljenskega društva Slovenija v svetu si prizadevamo, da bi jim bili v pomoč.

Danes pa bomo skušali najti rešitve za tiste izseljence, ki se želijo vrniti v domovino, vendar jim to ni omogočeno. Zato smo prosili mnoge predstavnike Slovencev po svetu, da nam podajo svoje misli in težave. Nekateri izmed njih se celo udeležujejo današnjega tabora, drugi so svoje prispevke poslali pisno. Odziv je bil množičen - kar dokazuje, da se veliko ljudi želi vrniti!

Povabili smo šest predsednikov slovenskih strank, vendar so se na naše povabilo odzvali samo predsedniki strank slovenske pomladi in liberalne stranke!

Bog daj, da bi današnje srečanje kmalu obrodilo lepe, pozitivne sadove za naš slovenski narod in našo mlado državo!

Vse vas vabim, da prisluhnete težavam razseljenih rojakov, da s skupnimi močmi odstranimo zapreke na poti vrnitve domov.

Želim vam lep in uspešen dan pod isto streho, kjer bratje prebivamo skupaj!

Pozdrav iz kabineta predsednika vlade RS III. taboru Slovencev po svetu 6. julija 1996

Vlada Republike Slovenije
Kabinet predsednika

Ljubljana, 3. julij 1996

Gospod
Boštjan Kocmur
Predsednik

Spoštovani gospod Kocmur,

v imenu dr. Janeza Drnovška, predsednika Vlade Republike Slovenije, se vam najlepše zahvaljujemo za vabilo na III. tabor Slovencev po svetu, ki bo v soboto, 6. julija 1996, v prostorih škofovih zavodov v Ljubljani.

Dr. Drnovšek se zaradi drugih, predhodno dogovorjenih, obveznosti Vašemu prijaznemu vabilu žal ne bo mogel odzvati.

V imenu dr. Janeza Drnovška Vam želimo prijeten potek srečanja ter vse skupaj prav lepo pozdravljamo.

*Jelka Travnik
Svetovalka Vlade
Sekretar kabineta*

***

Pozdrav ministra za kulturo prof. dr. Janeza Dularja III. taboru Slovencev po svetu 6. julija 1996

Republika Slovenije
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Gospod Boštjan Kocmur,
predsednik izseljenskega društva Slovenija v svetu

Spoštovani!

Lepo se vam zahvaljujem za vabilo na III. tabor Slovencev po svetu in vam sporočam, da se ga zaradi že poprej določenih nujnih obveznosti žal ne bom mogel udeležiti. Organizatorjem in udeležencem srečanja želim uspešno delo pri iskanju pravih odgovorov na vprašanje, zakaj se Slovenci po svetu ne odločajo bolj množično za vrnitev v domovino.

Mislím, da je ob 6. obletnici slovenske notranjepolitične demokratizacije in 5. obletnici državne osamosvojitve omenjeno vprašanje res vznemirljivo in da ga je izseljensko društvo Slovenija v svetu upravičeno postavilo na dnevni red III. tabora. Kot kaže gradivo, ki ste mi ga poslali, je odgovorov več; vzrok za razmeroma majhno število

povratnikov vidim tako v Sloveniji in njenem še premalo izčiščenem razmerju do preteklosti in njenih žrtev kakor tudi pri samih izseljencih - posebno iz drugega in tretjega rodu - in njihovi vraščenosti v novo življenjsko okolje. Pol stoletja pač ni mogoče izbrisati in nadaljevati življenja tam, kjer se je bilo z 2. svetovno vojno nepopravljivo zalomilo. Kakor je bil odhod v tujino leta 1945 povezan z bolečinami in celo s krvjo, tako tudi vračanje spremljajo težave in trpljenje. Tako presajanje iz okolja v okolje je duhovno in materialno zahtevno celo v primerih, ko ni nikakršnega aktivnega nasprotovanja ali pomislekov, zato je pri njem vselej potrebna velika volja in veliko razumevanje obeh strani.

Danes je v Sloveniji nedvomno veliko ljudi, skupin, strank in organizacij, ki pozdravljajo vračanje Slovencev v Slovenijo in jim skušajo pri tem pomagati. III. tabor Slovencev po svetu bo po mojem mnenju največ pripomogel k temu vračanju, če se ne bo ustavljal samo pri naštevanju težav, ovir in krivic, temveč če bo predstavil tudi kako pozitivno izkušnjo (čeprav so morda bolj redke) in če bi tistim izseljencem, ki še omahujejo, vlil novega upanja, poguma in konkretnih podatkov o resničnih razmerah in možnostih v Republiki Sloveniji.

*Prisrčno vas pozdravljam!
dr. Janez Dular
minister*

***

Pozdrav državnega sekretarja prof. dr. Petra Venclja III. taboru Slovencev po svetu 6. julija 1996

Dragi rojaki,

zaradi nujne službene poti se žal, nisem mogel odzvati vabilu Izseljenskega društva Slovenija v svetu, da bi se udeležil 3. tabora Slovencev po svetu.

Zato bi želel po tej poti prav prisrčno pozdraviti vse slovenske rojake, ki ste prišli na letošnje srečanje.

Vsakoletni tabor Slovencev po svetu je lepa priložnost snidenja in izmenjave mnenj velikega števila Slovencev raztresenih po svetu.

V današnjem času, ko postaja ves svet vedno manjši in je dosegljiv praktično že vsak kotic na njem, imajo vedno večji pomen vrednote kot so prijateljstvo, medsebojno spoznavanje in povezovanje.

Pobuda in napor, ki je potreben za pripravo takšnega srečanja, nikakor ne more ostati brez odmeva, kadar se srečajo ljudje dobre volje in lepih misli.

Vsem udeležencem 3. tabora Slovencev po svetu želim prijetno bivanje doma, saj je Slovenija vaš dom, kjerkoli živite in mnogo uspeha pri sodelovanju na današnjem srečanju.

dr. Peter Vencelj

Pozdrav veleposlanika RS v Vatikanu dr. Štefana Faleža III. taboru Slovencev po svetu 6. julija 1996

Spoštovani!

Vaše vabilo na III. tabor Slovencev po svetu, v soboto 6. julija 1996, me je zelo razveselilo in vas prosim, da me opravičite, ker zaradi tukajšnjih obveznosti ne morem biti navzoč na njem.

V mojih pogovorih s številnimi sonarodnjaki v najrazličnejših deželah, ki sem jih do nedavnega obiskoval, in z mnogimi, ki jih srečujem ob njihovih obiskih večnega mesta, sem moral ugotoviti, da na temo, ki ste jo izbrali za tabor, ni mogoče najti preprostega odgovora.

Za starejše, predvsem za tiste, ki so morali v tujino iz svetovnonazorskih razlogov, je mogoča vrnitev v osvobodeno domovino lahko velika dilema, predvsem, ker jim razmere - bodisi politične bodisi gospodarske - ne dajejo poguma, da bi zapustili tujino, ki jim je iz mačehe postala druga mati, čeprav vem, da so si mnogi takoj od začetka celo želeli vrnitve v svobodno domovino, ker so bili pripravljene, da s svojimi izkušnjami, pridobljenimi v tujini, pripomorejo k politični in gospodarski obnovi neodvisne Slovenije.

Imeli so vtis in ga imajo - morda upravičeno - celo še danes, da niti stranke, ki so blizu njihovi svetovnonazorski usmeritvi, v domovini niso želele njihovega sodelovanja. Posledica je, da mladi - to se pravi generacija že v tujini rojenih - niso mogli najti prepričljivih razlogov za vrnitev. Na žalost ta generacija iz domovine ni dobivala nobene vzpodbude razen turističnih vabil, da obišejo deželo očetov in mater, ki jim morda ni niti bilo priznано slovensko državljanstvo.

Prepričan sem, da imajo predstavniki slovenske politične - seveda demokratsko in ne »enoumno« usmerjene - dejavnosti še vedno priložnost, da Slovcem v tujini pokažejo, da samostojna slovenska država, o kateri so dolga leta »sanjarili« v tujini, potrebuje njihove izkušnje in njihovo profesionalnost, in jim tako izrazijo željo za njihovo vrnitev in za njihovo sodelovanje.

Prejmite moja najprisrčnejša voščila za uspeh tabora in moje najlepše pozdrave vsem navzočim.

*dr. Štefan Falež,
veleposlanik RS v Vatikanu*

***

Pozdrav vodstva Zedinjene Slovenije iz Argentine III. taboru Slovencev po svetu 6. julija 1996

Zedinjena Slovenija
Argentina

Izseljensko društvo Slovenija v svetu
Predsednik mag. Boštjan Kocmur

Spoštovani gospod predsednik!

V imenu Društva ZEDINJENA SLOVENIJA, krovne organizacije slovenske politične emigracije v Argentini, se pridružujemo III. TABORU SLOVENCEV PO SVETU, ki ga pripravlja vaše društvo in prisrčno pozdravljamo vas in vse sodelujoče kakor tudi vse navzoče.

Upamo, da bodo pogovori o temi »Ovire, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev« pozitivni in bodo pripomogli, da se te ovire čim prej odpravijo.

Ko vam čestitam za vaše pogumno delo v okviru Izseljenskega društva Slovenija v svetu in vam želimo veliko uspehov pri izvedbi III. tabora Slovencev po svetu, vas pozdravljamo s prijateljskimi pozdravi

ZA DRUŠTVO ZEDINJENA SLOVENIJA - BUENOS AIRES:

Alenka Poznič - tajnica

Marjan Loboda – predsednik

Pozdrav vodstva Slovenskega ameriškega sveta III. taboru Slovencev po svetu, 6. julija 1996

SLOVENSKI AMERIŠKI SVET
EUCLID, OHIO, ZDA

Spoštovani!

Slovenski ameriški svet na žalost ne more poslati svojega delegata na vaš III. tabor, pa vam tako sporočamo naše srčne pozdrave in želje za čim uspešnejši tabor. O izidih pa upamo, da nas boste obvestili. Verjetno se bo poleti kdo od naših članov ustavil v vaši pisarni in se z vami kaj več pogovoril o načrtih in razmerah.

Razmišljanje o vaši letošnji temi bi moglo imeti obseg knjige. Naše mnenje bi lahko čisto na kratko označili takole: mi smo v ZDA že okrog 40 let. Naši otroci, vnuki in tudi pravnuki so bili rojeni tukaj. Naš rod je pognal korenine v tej deželi in tukaj raste drevo. Ne moremo pričakovati, da bi se naši otroci, vnuki in pravnuki vračali v Slovenijo, v kateri niso bili rojeni, v kateri niso rasli, v kateri si niso ustvarjali svojih družin. Nas vežejo družine. Nočemo poudarjati, da je življenjska raven v ZDA pač najvišja, ker se ne strinjamo z reko: »Ubi bene ibi patria.« Pri naših potomcih pa vendarle igra neko vlogo. In še to: današnja Slovenija še ni to, kar si mi želimo, in podoba je, da nas noče poslušati, kaj šele upoštevati. To zadnje ni povedano iz užaljenosti, ampak po hladnem premisleku. S pristrčnimi slovenskimi pozdravi in najboljšimi željami za uspeh

Za SAS

Anton Oblak, tajnik

Mate Roesmann, predsednik

***

Pozdrav Marija Mavra, predstavnika Sveta slovenskih organizacij iz Trsta ob odprtju III. tabora Slovencev po svetu

Dragi rojaki!

Rad bi vas pozdravil v imenu Sveta slovenskih organizacij, to je krovne organizacije v italijanskem zamejstvu. Z vami vsemi že dolgo vzdržujemo stike, zato smo stari znanci. Zahvalil bi se vam za vso vašo pomoč, za vašo udeležbo na Dragi že pred 30 leti, to pove, da smo res pravi znanci. Lepo pozdravljam ta tabor. Odkar je možno srečanje tudi tu v domovini, se mi zdi, da se odpirajo nova obzorja. Vsem lep pozdrav in uspešno delo.

Pozdrav predsednika SSK dr. Jožeta Bernika

III. taboru Slovencev po svetu 6. julija 1996

SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES
dr. Jože Bernik

Spoštovani gospod predsednik!

Najlepša hvala za vaše povabilo na III. tabor Slovencev po svetu. Ker se ga žal ne morem udeležiti, se odzivam na vaše povabilo, da povem nekaj misli na osrednjo temo vaše prireditve: ovire zaradi katerih se Slovenci po svetu in njihovi potomci ne odločajo za vrnitev v domovino.

Svetovni slovenski kongres, kot veste, se zavzema za povezavo med vsemi Slovenci na podlagi zavezanosti slovenstvu in za uveljavitev demokratičnega duha in prakse ter pravne države v Republiki Sloveniji.

Vaše civilno društvo, Slovenija v svetu, hoče biti glas slovenskih izseljencev, slovenske diaspore v matični državi. V tej naravnosti ste res edino in edinstveno društvo v Sloveniji. Med Slovenijo v svetu in Svetovnim slovenskim kongresom je veliko sorodnosti v smeri in cilju. Zato je sodelovanje med obema društvoma povsem naravno in nujno.

Tudi v SSK že dolgo vidimo, da v primerjavi z drugimi narodi pri nas ni večjega vračanja slovenskih izseljencev v rodno domovino. Po zunanjem razpadu komunističnega režima bi bilo pričakovati, da bi se vsaj politični izseljenci in njihovi otroci vračali. Toda to se, razen v zelo majhnem številu, ni zgodilo. Zakaj?

Odgovor na to vprašanje ni preprost in vzroki za sedanje stanje so večplastni. Prvič, eden od razlogov je seveda biološki. Pred desetimi ali dvajsetimi leti bi se morda izseljenci začeli vračati. Toda po petdesetletnem življenju zunaj rodne domovine je za mnoge to že fizično nemogoče. Tujina jim je vzela moči, zato na dejavno življenje v rodni domovini ne morejo več računati. Starostno zavarovanje, kakršno pač imajo, često ni prenosljivo iz nove v »staro« domovino. Družinske vezi v novi domovini so le preveč razsežne in preveč globoke - gredo že v tretjo generacijo - da bi jih bilo mogoče prenesti v »staro domovino«. Njihovi otroci so doraščali v duhu, da je rodna domovina njihove starše zavrgla in da zanje tam ni prostora. Čeprav so morda čudežno obdržali slovenski jezik, so se le oklenili domovine, v kateri so bili rojeni. In končno, kam naj gredo in kako naj se preživljajo? Za potomce bi selitev v Slovenijo pomenila emigracijo iz rodne dežele. Sklenemo lahko, da brez dobro premišljene in velikodušne politike do svojih izseljencev slovenska država ne more pričakovati veliko povratnikov. To velja za izseljence, ki se sami želijo vrniti v rodno domovino, in za njihove potomce, ki bi si v domovini staršev hoteli ustvariti novo življenje.

Drugič, Slovenci v domovini se na splošno izseljencem niso odprli, kot je bilo pričakovati. V slovenski družbi ima pojem »izseljenec« še vedno negativen prizvok. Komunistični režim jugoslovanske usmeritve je v zadnjem polstoletju zagrešil svojevrstni genocid nad slovenskimi ljudmi: zaradi ideje o svobodni, demokratični in pošteni Sloveniji je moralo iti v izgnanstvo na tisoče naših ljudi. Pa to še ni bilo dovolj. Skozi desetletja so bili nerežimski izseljenci uradno izbrisani iz spomina slovenske družbe. Tako je prišlo do občutka, da se je treba teh izseljencev bati in se jih izogibati. Nekdaj so bili zaznamovani kot sovražniki domovine. Zavestno ali nezavestno je ta spomin še vedno ostal med našimi rojaki doma. Sedanji ljubljanski župan je po pisanju nekega vplivnega slovenskega novinarja tik pred slovensko osamosvojitvijo govoril, »naj bi bili vsi emigranti politično in vrednostno zelo deformirani, kot takšni pa neprimerni za to, da bi v tujini zastopali sodobno Slovenijo«. Iz tega tudi sledi, naj bi bili izseljenci neprimerni za rekonstrukcijo slovenske družbe. To negativno zadržanje je čas preteklih petih let dobro potrdil.

Tretjič, prej omenjeno mnenje je v oblastnih krogih države očitno še vedno ostalo. Zataknilo se je že pri samem slovenskem državljanstvu za izseljence. Diskriminacijo je čutiti pri lastninjenju, denacionalizaciji in v splošnem razmerju države do izseljencev. Izseljenci so ostali zgolj objekt brez vsake besede v slovenski družbi. Taka je stvarnost.

V petih letih slovenska država ni naredila skoraj nič, da bi prišlo do temeljite študije o slovenskih izseljencih, o njihovem sedanjem stanju in številu ter o takih načinih skrbi za izseljence, da si ti sami pomagajo pri ohranjanju slovenskih vrednot. Prav zaradi pomanjkanja take analize slovenska država nima in ne more imeti moderne politike za izseljence in njihove potomce. Financiranje kakega društva v Sloveniji, ki je docela vezano na vladne strukture, ne da nič za izseljence, pač pa kaže popolno nezanimanje za njihove resnične probleme. Folklor sama pa ni in ne more biti državna politika do izseljencev.

Ker manjka koncept državne politike do izseljencev, manjka tudi vse drugo. Pri tem izstopa popolno nezanimanje za vračanje izseljencev v domovino. Kljub vsem težavam bi se pod primernimi pogoji mnogi izseljenci

hoteli vrniti v domovino s svojimi potomci vred. Ker teh pogojev ni, se tisti redki povratniki vračajo na svoj račun in v zelo negotovo prihodnost.

Slovenija bi morala imeti poseben urad za vračajoče se izseljence. Sedanji urad za Slovence po svetu žal tega dela zdaj ne zmore. Toda to skrb bi lahko prevzel prav sedanji urad za Slovence po svetu. Postati bi moral samostojni organ v vladi, dobiti zadostno število strokovnih sodelavcev in zadostno financiranje. Prek načrtna politike takega urada bi izseljenci dobili enake možnosti, kot jih imajo prebivalci Slovenije pri stanovanjih, službah, šolanju, financiranju in podobno. Primerov po svetu je dovolj: Nemčija, Hrvaška, Furlanija.

Dokler v slovenski državi manjka izrazita politična volja za program vračanja in za soočanje in reševanje težav vračajočih se iz tujine, dotlej bodo slovenski izseljenci, razen posameznih pionirjev, ostali tam, kjer so. To toliko bolj, če dokončno ugotovijo, da zanje ni prostora v slovenski družbi, in sicer ob žalostni ugotovitvi: največkratje bila zanje tujina, njihova nova domovina, mnogo bolj odprtih rok, kot to kaže danes njihova rodna domovina.

Pa še nekaj moramo vedeti: med mnogimi našimi rojaki v domovini je videti znake hude provincialnosti in ksenofobije, tudi do svojih izseljencev. Tako bi mnogi Slovenci v slovenskih povratnikih in njihovih otrocih videli predvsem tujce, tekmece in prišleke, od katerih bo samo izguba. Tako mišljenje, ki ga je videti na vseh ravneh, je naravnost pogubno za vso slovensko družbo. Znanje, kapital, demokratično držo in prepričanje v slovensko prihodnost - nekaj tega bi s seboj prinesel vsak slovenski povratnik - a to mnoge naše rojake doma bolj malo briga. Tisti, ki tako mislijo, pozabljajo na dejstvo, da bo boj za naš narodni, državni in gospodarski obstanek in napredek zahteval najboljše slovenske moči doma in tudi po svetu.

Vidim še drug temeljni problem. V slovenski družbi je še naprej zelo razpaseno nekritično prepričanje, da je država vse, da je vsemogočna in da so državljani docela odvisni od države. Zaradi takega gledanja se med nami kar ne more razviti zavest o suverenosti državljanov. Država mora dajati pravni in upravni demokratični okvir, v katerem lahko državljani razvijajo svoje legitimne dejavnosti. Sedanje gledanje je treba obrniti na glavo. Tako spremembo lahko dosežemo kot člani civilne družbe prek različnih civilnih združenj. Taka združenja so tkivo vsake podobne demokratične države. Med nami je še premalo posluha za ta vzvod, ki ga civilna združenja imajo v vsaki demokratični družbi. To je morda tudi eden od razlogov, da smo odločitve o stvareh, ki so bistvenega pomena za nas in za našo družbo, često docela pripravljene puščati državnim oblastem. Civilna združenja imajo v demokracijah velik vpliv na vedenje političnih strank, parlamenta in vlade. Vsi ti pa zlasti v nerazvitih demokracijah največkrat ne želijo nobenega vmešavanja v tako imenovane »državne zadeve«. Ena takih stvari je tudi razmerje do slovenskih izseljencev.

Vendar bodimo zmerni optimisti. Med nami moramo pospeševati ustanavljanje civilnih združenj in se tam, kjer je mogoče, z njimi tudi povezovati. Taka združenja morajo, če hočejo postati uspešna, dosledno in nezadržno zasledovati svoje cilje. Kadar gre za napredek slovenske demokracije in pravne države ter za druge pravične stvari, je nujno, da taka civilna združenja delujejo radikalno, seveda po pravilih demokratične družbe. Za tako delo so potrebni pokončni in informirani člani naše civilne družbe.

S tega vidika je treba gledati tudi na reševanje problematike o slovenskih izseljencih. Društvo Slovenija v svetu je civilno združenje. Skupaj z drugimi civilnimi in cerkvenimi organizacijami, ki so se pripravljene bojevati za smiselno in pravično politiko do slovenskih izseljencev, bi mogli premakniti z mrtve točke tudi vprašanje o vračanju Slovencev v domovino. Tudi Svetovni slovenski kongres je civilno društvo. Vedno bomo pripravljene dati pobudo in resno sodelovati pri zadevah, o katerih smo danes govorili. Torej začnimo!

*Jože Bernik,
predsednik,
Svetovni slovenski kongres*

Prispevek Janeza Riharja, vodje Rafaelove družbe

Janez Rihar
vodja Rafaelove družbe

Zbrali smo se pri aktualni temi na kraju prve slovenske klasične gimnazije (danes spet, hvala Bogu, obnovljene) - v stavbi od Hitlerja in Broza oskrunjeni - toda za vedno posvečeni z mlado mučeniško krvjo Bogu in domovini zvestih Slovencev!

Za letošnjo nedeljo Slovencev po svetu (7. 7. 1996), dragi rojaki z vseh strani neba, mislimo na Vas po vseh župnijah Slovenije z geslom: Potrjeni v zvestobi Bogu in domovini!

Nedavni - zgodovinski prihod svetega očeta Janeza Pavla II. je potrdil tudi Vaša prizadevanja za Slomškovo načelo zvestobe najvišjim vrednotam.

Ne bomo pozabili papeževih besed na brniškem letališču:

»Pri sprejemu rimskega škofa, romarja na slovenski zemlji, je navzoča tudi močna skupina Slovencev po svetu, ki so s tem pričevanjem vere želeli obogatiti naše skupno veselje. Njim in vsem, katere zastopajo, velja moj pozdrav: zagotavljam vam, da ste mi resnično pri srcu.«

V Mariboru: »Moj prisrčni pozdrav naj doseže tudi Slovence, ki bivajo onstran meja in sploh v vsakem kotičku sveta. Želim jim, da bi mogli ohraniti nedotaknjeno vero v Boga in zvestobo domovini.«

V Mariboru tudi ni pozabil na tiste, ki jih pogrešamo: »Po žalostnih in težkih izkušnjah preteklosti se ob tem slavju spomnimo vseh tistih, ki so bili soudeleženi pri Kristusovih mukah in so jih sramotili zaradi Kristusovega imena.«

Skupaj z vsemi Slovenci doma in po svetu je »proslavil Boga za znova pridobljeno svobodo«.

Tu pa nas še čaka ogromno delo, Rafaelova družba želi v tem sodelovati po zgledu svojega zavetnika iz Tobijeve knjige. Kljub grozljivemu, še vedno mačehovskemu odnosu naše države do Vas pa upamo v Boga in skupna plemenita prizadevanja. Zato ne bomo pozabili papeževih besed: **KORAJŽA VELJA!**

Okrogla miza s predstavniki Slovencev po svetu

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino

(Govor dr. Petra Urbanca in dr. Edija Gobca smo že objavili v predhodni številki gradiva za III. tabor Slovencev po svetu)

univ. prof. inž. Marijan Magister, Španija

Spoštovani!

V veliko čast mi je pozdraviti v imenu maloštevilne slovenske skupnosti v Španiji vse udeležence III. tabora Slovenija v svetu in mu želeti uspešno delovanje.

Večina današnjih Slovencev v Španiji so družine slovenskih študentov, beguncev II. svetovne vojne, ki jih je kljub obubožanosti po svoji državljanski vojni radodarno sprejela Španija; to so maloprej zapustili naši splošno »znani« borci, ki so prišli leta 1937 »brant špansko demokracijo« in se pripravljat, kako uničiti slovensko.

Španija je to slabo iz 40 let obrnila v dobro (naj ve levica, kaj dela desnica) in v 50 letih dobrodušno sprejemala begunske študente iz Evrope.

To je bil edinstven primer mednarodne solidarnosti v tedanjem svetu. Ko so druge države komaj dopuščale naselitev podcenjenih begunskih delovnih rok, je Španija zbirala in pomagala preganjanim študentom z izključnim namenom, da jim omogoči kulturno in strokovno pripravo za prihodnjo obnovo svoje domovine.

Med temi slovenskimi študenti so danes nekateri svetovno znani in upoštevani strokovnjaki in znanstveniki, drugi pa so že neposredno vključeni v delovanje za moralni in materialni prerod nove Slovenije.

Tako se izpolnjuje, kar je zapisal v mednarodni emigracijski reviji Solon Arditis: »Dokazano je, da more imeti vrnitev izseljencev resničen vpliv na socio-ekonomski razvoj njihove države. Izseljenci, ki se hočejo znova vključiti v svojo rojstno deželo, so nove moči, ki lahko poživijo gospodarsko zastale in demografsko neuravnotežene kraje tako s svojo izkušnjo in sposobnostjo kot z novimi naložbami in vpeljavo novih udejstvovanj.«

Iz že opisanih razlogov je tudi malo verjetnosti, da bi se Slovenci iz Španije vračali v Slovenijo.

Je pa Španija za vse zanimiv primer vseh vrst emigrantskih procesov in reševanja mnogih problemov, povezanih z vrnitvijo beguncev in izseljencev.

Potem ko je Španija več kot 500 let pošiljala po svetu svoje ljudi, sprejema danes prišleke z vseh celin, mnoge od njih iz političnih razlogov.

Vračanje izseljencev ali beguncev je urejeno s posebnimi izseljenskimi zakoni (zadnji poznani so iz let 1960, 1962, 1971, 1975 itd.); ti določajo pomoči, ki jih daje država več kot 1,2 milijona izseljencem, ki se hočejo vrniti v Španijo. Vsako leto prejme to podporo od 15.000 do 20.000 povratnikov. Nekateri so politični begunci še od leta 1940; večina drugih pa je šla za kruhom.

Med najzanimivejšimi so gotovo španski Judje-sefardiji, ki so bili izgnani iz Španije pred 500 leti in še danes ohranjajo svoj stari občevalni pisni španski jezik. Tem ponuja Španija dvojno državljanstvo, enako kot vsem Južnoameričanom, Portugalcem in državljanom Nove Gvineje in Filipinov.

Najnovejši zakon pa podeljuje špansko državljanstvo vsem starim španskim borcem.

Ker je to dosti za premišljanje, končam. Hvala za pozornost!

***

Ivan Žigon, Avstralija

Drage rojakinje in rojaki!

V čast mi je, da sem danes na tem svetem kraju in da lahko vse prav lepo pozdravim.

Zakaj se zdomci ne vračajo v domovino? Lahko rečem, kolikor poznam položaj v Avstraliji, kjer sem bil skoraj 30 let, da sta dva velika glavna razloga. Prvi razlog je, da se pri nas uvaja divji kapitalizem, brez prave socialne sestavine. Na to nevarnost je opozoril že papež Janez Pavel II., ko je bil tukaj na obisku in je govoril v stolnici. Dejal je, da je največja nevarnost za slovenski narod. Drugi razlog je ta, da naša država še vedno ni pravna država, zavlačuje s sprejemanjem pravih zakonov, ki bi postavile stvari na pravo mesto. Še če kuro ukradeš, jo

moraš vrniti, kaj šele existenco in premoženje in delo generacije. Te stvari je treba urediti, soglašam s tem, da se ne sme delati novih krivic; mislim, da smo toliko zrel narod, da bi znali te stvari med seboj mirno urejevati. V knjigi, ki je izšla pred dvema letoma, sem napisal, da Slovenija ne sme postati igralnica, bordel in smetišče Evrope.

Dragi rojaki, vi tukaj in jaz vemo, da je med nami dosti ljudi, ki so preživeli težke zapore. Mi vsi pa smo morali iti v svet in tam smo se morali bojevati za existenco, ustvarjati iz nič. Imeli smo opravka s trdimi, žilavimi narodi in vsem je uspelo, enim bolj enim manj. Ne mislim samo na gmotni uspeh, mislim tudi na moralnega. Postali ste ljudje, kakršne Slovenija potrebuje, ampak Slovenija se boji. Vi ste tista velikanska, ogromna sila, zato vam predlagam in vas prosim, ne samo prosim, naravnost rotim: vso to svojo moralno silo uporabite danes in od danes naprej zato, da bodo mladi predsedniki naših slovenskih strank koordinirano nastopali na naslednjih volitvah.

S tem končujem in vam želim prijetno bivanje v domovini, ki jo jaz zdaj zelo zelo uživam. Prišel sem iz Avstralije in spet se bom vrnil, ampak mislim, da smo zdaj in tukaj potrebni.

***

mag. Ivan Korošec, Argentina

Tam daleč v deželah pod mogočnimi Andi živimo in nam je lepo. Lepo ne le, ker nam te dežele dajejo vso svobodo kulturnega, verskega in narodnega udejstvovanja, lepo nam je tudi zato, ker s hrepenenjem sanjamo vsak dan o naši lepi Sloveniji, ki jo nosimo v svojih srcih po daljnih tujih cestah.

Starejši si želimo, da bi še enkrat šli po tistih stezicah, ki so včasih bile. Da bi še enkrat videli hišo očetovo z zibelko, kjer so nas zibali mamica moja, da bi poljubil grob, kamor so zagrebli naš dom - da bi tudi sami nekoč lahko počivali v naročju Slovenije.

Mladi rod, rojen na tujih tleh, na katerega je zibel doma zaman čakala, pa bi rad videl to pravljico deželo - Slovenijo, da bi si utešil radovednost hrepenenja, ki se od nas preliva že v tretji rod kakor kristalni studenec žive vode.

V zavesti, da nas čaka Slovenija, in ob misli na vas, dragi dobri rojaki, je tudi nam ob domotožju tam daleč - lepo.

Veste, polstoletna sužnost Slovenije nas ni bolela zaradi nas. Bolela nas je zaradi vas, ki ste ostali doma v tiraniji. Naše pokončnosti nam niso uklonile vse psovke, ponižanja in laži o nas, nasprotno, vse to nas je utrjevalo v ponosni zavesti, da smo na pravi poti vere in poštenega slovenstva.

Boli nas slovenska demokracija v rdečih plenica, ki se nas izogiba kakor desetega brata.

Bolijo nas še vedno boljševiski zakoni te demokracije, ki tudi nam delijo pravico krivic.

Bolijo nas naši izropani in ukradeni domovi v posesti privilegirancev tiranije.

Boli nas, ko nas po udbovsko zaslišujejo, ko gre za naše slovensko državljanstvo tisti, ki so Slovenijo ponujali sovjetom. Partiji zvestim tujcem pa ponujajo naše državljanstvo kakor prezrele banane na trgu.

Ob ugotavljanju slovenskega državljanstva še danes, po petih letih demokracije naletimo na očitajoče ugovore, kot je primer uradnica iz občine Lendava: »Ja, če se pa 40 ali 50 let niste spomnili, da ste Slovenci, pa še zdaj počakajte.« Ob pojasnitvi, da je bila to Jugoslavija in da smo morali oditi zaradi komunizma, pa dobimo odgovor:

»Lepo vas prosim, saj komunizem ni nikomur nič storil.« Koga naj gremo vprašat, kaj je nam storil komunizem?!

Boli nas nepriznanje našega boja proti nasilju komunizma, po drugi strani pa privilegiji tistim, ki so izvajali nasilje v vseh oblikah.

Boli nas, ko varuh človekovih pravic v Sloveniji še zdaj ne ve, kje je Kočevski rog, Teharje, rov sv. Barbare, Toško brezno in druga morišča po Sloveniji.

Bolijo nas spomeniki sredi Ljubljane tistim, ki so krivi pomora, padli za narod pa nimajo niti križa na Orlovem vrhu.

Ko se je izgubljeni sin vrnil k očetu, potem ko je zapravlil vso doto, ga je oče objel in mu od veselja pripravil gostijo. Ko se vračamo mi, begunci pred nasiljem, ki smo potrojili doto slovenstva, ni ne očeta ne matere.

Zakaj tako...?

V Kočevskem rogu smo videli lep venec za pomorjene z napisom: »Nobena kaplja krvi ni bila prelita zaman.«

Recimo in sklenimo še mi s Cankarjem: »Nobena kaplja slovenske krvi se ne sme izgubiti na tujih tleh.«

»Domovina, ti si kakor zdravje. Če nimaš kruha, daj mi kamen, še ob kamnu bom prepeval.«

***

Franc Šega, ZDA

Na vprašanje na temo »Ovire za vrnitev v Slovenijo« bi vam navedel samo nekaj zelo pomembnih vtisov in občutkov tukajšnjega političnega izseljenstva.

1. Glavni vzrok je, da smo že predolgo iz rojstne domovine in je večina naših otrok rojenih zunaj Slovenije. Veliko naših otrok ima že svoje družine in tako je tu krvna vez, ki ima močne korenine v družini.

2. Veliko naših političnih priseljencev ima vtis, da razmere v Sloveniji še niso urejene in imamo občutek, da nismo dobrodošli na splošno, najmanj pa seveda pri nekdanjih tovariših (še vedno nismo enakopravni).

3. Večina političnega izseljenstva smatra, da je Slovenija še daleč od pravne države. Do zdaj je bilo bore malo napravljenega, da se popravijo krivice in zgodovino od leta 1941 do 1991. Navedel sem samo nekaj zadev, ki pa so zelo pomembne in potrebujejo razjasnitve.

***

Janez Pucelj, Nemčija

V posebno veselje in tudi v čast mi je, da lahko pozdravim ta zbor v imenu dokaj velike skupine izseljencev in zdomcev iz Evrope. Morda bi bilo bolj prav, da na mojem mestu stoji gospod Jereb, ki je predstavnik tukaj iz Anglije, vendar se mi zdi tudi prav, da se morda oglasi nekdo, ki dela na področju duhovne skrbi za Slovence po svetu. Moram reči, da je to posrečena zadeva in zato čestitam Izseljenskemu društvu Slovenija v svetu, da se loteva teh zborov. Ena od tez, ki ni samo moja, je tale: domovina tako malo pozna slovenstvo zunaj in če ne moremo o teh stvareh z informacijo, poskušajmo okrog. To pomeni, da lahko mi, ki živimo zunaj, veliko povemo o sebi domovini, zato pa morajo biti srečanja, ki bodo nagovorila najbolj preprostega človeka pa tudi tiste, ki vladajo ali ki urejajo bodisi narodne stvari ali pa kulturne pri nas.

Še ena misel kot dopolnilo. Najbrž si ne predstavljamo, da bi se hoteli vsi vračati domov, ker je potrebno in tudi zelo pametno, da so v svetu ljudje, ki čutijo slovensko, da se tam povezujejo, vendar pa ta naša domovina mora najti možnosti, da se vračajo tisti, ki to želijo. In tukaj morda še ni bila primerno nagovorjena skupina ljudi, ki niso toliko politični izseljenci, ampak bolj ekonomski in jih je zelo veliko v Evropi. Ti delavci, zdomci na tujem, imajo tudi veliko želja, svojih predstav, kako bi se vrnili, če postavim te meje, kako se ljudje vračajo: nekateri vsak teden iz Avstrije, Münchna, južne Nemčije itn. Drugi dvakrat, trikrat na leto ali pa enkrat na leto ali na pet let in vendar tu so zgradili hiše, otroci so lahko že ponemčeni, pofrancozeni, kar se jezika tiče, vendar doživljamo mnogokrat, kako včasih celo demonstrativno izbruhne iz teh mladih ljudi slovenstvo in povedo: Jaz sem nekaj drugega, jaz bi rad odkril to v meni. In potem lahko človek postane tudi sentimentalni, zato sem zelo hvaležen za sentimentalne besede, ki so bile tu izrečene, ker mislim, da domovina vse premalo pozna čustveni naboj slovenskega izseljenstva, ki mu lahko rečemo ljubezen do domovine. Kaj se pravi živeti zunaj, hrepeneti po tem, da bi se vrnil, pa tudi če so ekonomski razlogi tisti, ki morda to branijo, to ve človek, ki je zunaj, tega domovina ne pozna dovolj ne v ekonomskem ne v političnem smislu. Treba bo o teh stvareh res veliko govoriti domovini. Zato moramo, če nimamo dobre vladne politike za vračanje, za razumevanje slovenstva, poskušati tudi z nevladnimi organizacijami, kot so Izseljensko društvo Slovenija v svetu, kot je Rafaelova družba pa morda še kakšne druge organizacije, ki morda še niso pokazale tega, kar so se namenile delati, je pa dobro, da se vendarle že zberemo vsaj na tak način in spregovorimo domovini tudi o sebi, o ljudeh zunaj. Te vezi morajo postati veliko močnejše, veliko več dejavnosti je potrebnih tako iz domovine kakor iz izseljenstva v domovino. Še enkrat pozdravljam ta zbor, hvala lepa!

***

Vinko Rizmal, Avstralija

Velika čast mi je, da sem bil povabljen, najlepša hvala gospod predsednik in organizatorji tega srečanja. Kot vsako leto se vračamo v Slovenijo na dopust, kot rečemo, in je res pravi čas, da smo tukaj na tem srečanju, ki je nadvse pomembno. Avstralski Slovenci - ker predstavljam vejo avstralske slovenske konference, ki je del Svetovnega slovenskega kongresa in eden najdejavnějšíh narodnih svetov v Avstraliji, v Melbournu, bom izrekel samo nekaj besed o našem delovanju. Za vračanje v Slovenijo sta za avstralske Slovence oddaljenost in čas naredila svoje. Slovenci doli si nadvse želijo sodelovanja. Kako smo dejavni v Avstraliji, verjetno mnogi veste: imamo radijska občila, časopise in v Melbournu drugo slovensko televizijsko uro na svetu - poleg berlinske. Dejavnost Slovencev v Melbournu je naredila velik vtis na našo delegacijo pred nekaj meseci; naj ponovim besede gospoda Bučarja, vzneseno je rekel: »Hvala, Slovenke, hvala Slovenci. Prvič sem se počutil pravega Slovenca med vami. Predstavitev Slovenije tukaj je bila enkratna. Kaj takega v življenju še nismo doživeli in nikjer verjetno

ne bomo.« To so bile besede gospoda Bučarja, ki povedo vse o naši srčnosti, o naši dejavnosti, vendar vam lahko rečem, da še nimamo človeka danes tukaj v vladi, kjer koli, ki čuti, kateri sploh ve, kaj pomeni biti doma in živeti v svetu. Hvala lepa.

Janez Ložar, Francija

Pozdravljeni vsi!

Jaz prihajam sicer iz Pariza, ki je tako rekoč predmestje Ljubljane. Tudi v Parizu imamo svoje probleme, kdo jih nima?! V Parizu se srečujemo v glavnem Slovenci, ki smo katoličani. Obstajala so razna društva, lipe, Save ipd. Lipa je vsahnila, Sava je odtekla, ostali smo mi, ki še naprej delamo slovensko. Sem tako vzhičen, kot ste vsi govorniki.

V naši skupnosti delamo veliko, pokazati nimamo veliko. Radi imamo vsi Slovenijo in zato se tudi radi vračamo. Posebna želja, ki smo jo opazili zadnje čase, je želja naše mladine, ki bi se vsa rada vrnila, ne ve pa, na koga naj se obrne. Trenutno nam je v pomoč samo Slovenija v svetu, ki redno sodeluje z nami in mi z njo. Zato prisrčna hvala gospodu predsedniku Kocmurju, vsem pa prav prisrčen pozdrav iz Pariza. Hvala lepa.

Okrogla miza s predstavniki političnih strank

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino

Janko Tedeško,
direktor programov TV3

Prisrčen dober dan vsem v dvorani.

Prisrčen dober dan vsem Slovenkam in Slovencem, ki ste prišli iz vseh celin tega našega sveta.

Topel pozdrav tudi v vse slovenske domove, ki spremljajo program TV 3.

Organizatorji tega 3. srečanja so povabili našo televizijo, da bi snemala vaše razmišljanje na temo, kako se vračati v Slovenijo, kje so ovire za vrnitev v domovino. Hvaležni smo organizatorjem, da so nas poklicali, da so nas povabili k temu in da bomo prispevali tudi mi košček, da bo vaš glas, ki se sliši tukaj v dvorani, segal do vse slovenske domove.

Razseljeni Slovenci, za vas je bil dolga desetletja edini dom materni jezik in edina trdna opora vera. Vztrajali ste in dočakali samostojno Slovenijo. Danes ste tu, ni vam treba trkati na vrata, svobodno lahko vstopate v domovino, za katero ste tudi vi veliko prispevali. Seveda bi se pa mnogi izmed vas radi vrnil v domovino, in kot sami ugotavljate, ko ste sami v tujini, ste naleteli pri tem na ogromne težave. O tem, zakaj so te težave, kaj storiti, da bi se lažje vračali k svojim koreninam, se bomo pogovarjali s predsedniki štirih slovenskih strank, ki so se odzvali vabilu: gospod Marjan Podobnik, predsednik Slovenske ljudske stranke, gospod Lojze Peterle je prvak Slovenskih krščanskih demokratov, gospod Janez Janša, predsednik Socialdemokratske stranke Slovenije, in gospod Vitomir Gros, kranjski župan in predsednik Liberalne stranke Slovenije.

***

Socialdemokratska stranka Slovenije

Janez Janša
Predsednik SDS

Program aktivnosti in ukrepov države Slovenije za vračanje Slovencev po svetu v domovino

»Socialdemokrati si prizadevamo, da bi čim prej odstranili posledice tragičnega razkola med Slovenci, do katerega je prišlo zaradi okupacije, komunistične revolucije in državljanske vojne v letih 1941 -1945. Slovenska država mora ugotoviti celoten obseg medvojnih in povojnih zločinov, ugotoviti mora, kdo je ukazal poveljne poboje in kdo jih je izvrševal. Priznati mora legitimnost odpora proti okupatorju in legitimnost upora proti komunistični revoluciji. Priznati mora dobro ime vsem nedolžnim žrtvam, popraviti krivice, kolikor je to danes mogoče, in dostojno zaznamovati vsa grobišča. Ta ravnanja države bodo ustvarila temelje za spravo v slovenskem narodu. Kot vrednostno središče slovenskega naroda mora država uveljavljati dogodke ob plebiscitu za samostojnost leta 1990 ter razglasitev in obrambo neodvisne slovenske države leta 1991. Ti dogodki zgodovinskega pomena naj bodo temelj narodne edinstvi pri ravnanju, ki zadeva nadstrankarske, nacionalne interese.«

2. poglavje političnega programa SDS

Izhajajoč iz navedenih in drugih programskih opredelitev SDS je strokovni svet stranke pripravil predlog ukrepov, s katerimi bo Slovenija po predvideni zmagi strank slovenske pomladi popravila vsaj del krivic, ki jih je zagrešila komunistična revolucija.

Razlogu o popravi krivic pa se danes pridružujejo tudi drugi.

Tretjina slovenskega ozemlja je demografsko ogrožena. Vstop v Evropsko zvezo naj bi prinesel še bolj neugodno starostno in narodno strukturo prebivalstva.

Slovenci po svetu so ohranili mnoge moralne vrednote, ki sestavljajo nacionalno bit slovenstva, zato je njihovo vračanje posebej pomembno tudi z vidika moralne obnove družbe.

Program ukrepov:

1. Pravni vidik

1.1. V zakonu o naravi komunističnega sistema, ki je pripravljen po češkem vzorcu in v katerem bodo opredeljena temeljna načela diskontinuitete slovenske države z nekdanjo enopartijsko republiko, bomo zapisali tudi naslednjo opredelitev:

»Vsem sedanjim državljanom RS in takratnim državljanom Jugoslavije slovenskega rodu, ki so bili v času vladavine komunistične stranke iz političnih razlogov pregnani ali prisiljeni oditi v tujino ter bili zaradi tega pravno ali materialno oškodovani, se vse izrečene sankcije brišejo, odvzete pravice in lastnina pa vrne njim oziroma njihovim zakonitim dedičem.«

1.2. Takoj bo na podlagi veljavne ustave RS sprejet zakon o posebnih pravicah Slovencev po svetu, ki bo določal tudi posebne pravice vsem, ki se bodo za stalno vrnili v Slovenijo.

1.3. Pospešili bomo reševanje denacionalizacijskih zahtevkov in vse, razen morda najbolj zapletenih primerov, dokončno rešili v roku 6 mesecev. Pri zapletenih primerih bodo takoj izdane delne odločbe za rešitev delnih zahtevkov, ki so rešljivi takoj.

1.4. Z ustreznimi meddržavnimi sporazumi bomo uredili medsebojno priznavanje šolskih spričeval in univerzitetnih diplom ter drugih izkazov o pridobljeni izobrazbi.

1.5. Z ustreznimi meddržavnimi sporazumi in sprejetjem domače zakonodaje bomo uredili (oziroma tam, kjer sporazumi obstajajo, dopolnili sedanje ureditve) priznavanje pravic iz pokojninskega zavarovanja in drugih socialnih pravic, pridobljenih v drugih državah.

2. Praktični ukrepi

2.1. Ustanovili bomo vladni urad za vračanje Slovencev v domovino (v nadaljnjem besedilu urad), ki bo skrbel za pripravo sistemskih rešitev in za konkretno pomoč vračajočim).

2.2. Oblikovali bomo poseben sklad za financiranje vračanja Slovencev v domovino (v nadaljevanju sklad), ki bo zbiral, plemenitil in razporejal finančna sredstva v ta namen. Zagonski del sredstev bo prispeval državni proračun.

2.3. Sklad bo Slovincem po svetu, ki jim gmotno stanje ne omogoča vrnitve, pomagal z:

- nevračljivim financiranjem stroškov preselitve;
- ugodnim kreditiranjem zagotavljanja stanovanjskih razmer;
- ugodnim kreditiranjem pri zagonu podjetniških ali intelektualnih dejavnosti v domovini.

2.4. Ustanovili bomo posebno izobraževalno ustanovo, ki bo z večstopenjskimi tečaji pomagala otrokom pri vključevanju v slovenske šole.

2.5. Urad bo pomagal pri iskanju zaposlitve vsem vračajočim, ki si sami ne bodo mogli zagotoviti dela.

Predlagani program se ne more uresničiti v nobenih drugih razmerah kot v razmerah parlamentarne večine in vlade, sestavljene iz strank slovenske pomladi (SDS, SKD in SLS).

Slovenski krščanski demokrati

Lojze Peterle,
predsednik SKD

Drage rojakinje in rojaki,

z veseljem izrabljam priložnost, ki jo ponuja III. tabor Slovencev po svetu v organizaciji društva Slovenija v svetu, da vas tudi na ta način pozdravim in nagovorim v imenu Slovenskih krščanskih demokratov.

Pozdravljam pogumno pobudo društva, da današnje srečanje izrabi za razmislek o razlogih, zaradi katerih se Slovenci ne odločajo za vrnitev v domovino, potem ko je ta stopila na pot demokratičnih sprememb v svobodni in samostojni državi Sloveniji. O tej temi se je vse premalo govorilo; premalo se je govorilo o tem, kako lahko zdaj tisti Slovenci, katerih vez z domovino je bila na najrazličnejše načine neprostoovoljno pretrgana, skupaj s Slovenci v domovini pričnejo graditi drugačno, novo Slovenijo, bolj po meri vrednot, ki jim pripadamo.

Ko sem leta 1990 sestavljal prvo slovensko demokratično izvoljeno vlado, sem v njej mesto namenil tudi ministru za Slovence po svetu. Kot najpomembnejši dosežek tega resorja štejem konec diskriminacije Slovencev po svetu in njihovih organizacij. Pozornosti nove države v moralnem in materialnem smislu so postali deležni desetletja zamolčani in prezrti organizacije in društva, ki so zvesto gojili slovenstvo. V priprave demokratične preobrazbe v okviru vladnega programa so bili povabljeni Slovenci po svetu. Kot predsednik vlade in kot zunanji minister sem obiskal skoraj vse slovenske skupnosti po svetu. Po strankarski liniji smo kot prvi ustanovili strankine odbore po svetu, zdaj pa imamo celo strankinega podpredsednika iz vrst Slovencev po svetu.

Tudi v drugi vladi smo prevzeli resor za Slovence po svetu - vodi ga državni sekretar dr. Peter Vencelj. Kot pomemben strankin dosežek tega obdobja štejem posebej nedavno sprejetje resolucije o položaju avtohtonih slovenskih manjšin v sosednjih državah, kjer je poudarjeno demokratično izvoljeno zastopstvo, znova pa smo se zavzeli tudi za ministra brez listnice za manjšine in vse Slovence po svetu. Podprli smo možnost uzakonitve zajamčenega zastopstva Slovencev po svetu v državnem zboru. Ker pa v parlamentu za kaj takega zdaj ni moč dobiti večine, ponujamo eno mesto med našimi kandidati Slovincem po svetu.

Sklenitev koalicije z dvema strankama nekdanjega sistema ste mnogi sprejeli z dvomi. Vendar smo ta tvegani korak storili zavestno, ker se nismo kar tako hoteli sprijazniti s paradoksom, da bi novo, samostojno in demokratično državo vodile izključno sile starega sistema. V to koalicijo smo pritegnili tudi socialdemokrate, ki so po padcu Demosove vlade vstopili že v prvo Drnovškovo vlado. Zato nas je toliko bolj začudil politični pritisk na SKD, ko so socialdemokrati prostovoljno izstopili iz te koalicije. Moralne odgovornosti za te korake krščanski demokrati ne nosimo.

Danes, po štirih letih v vladi, smo bogatejši za marsikatero, tudi trpko izkušnjo, vendar smo prepričani, da smo ravnali pravilno. Prav zaradi krščanskih demokratov je danes moč v Sloveniji govoriti kot o državi, kjer stare sile niso obdržale absolutnega monopola. Med državami v prehodu so krščanski demokrati v vladi le še na Češkem, SKD pa je po glasovih najmočnejša krščanskodemokratska stranka v vsej Srednji in Vzhodnji Evropi.

Delo zadnjih štirih let pa se mi zdi pomembno še iz enega vidika. SKD je prav v tem mandatu utrdila podobo stranke s slovenskimi koreninami in evropskim profilom - smo najjasnejši zagovorniki polnega članstva Slovenije v Evropski zvezi in Natu, ker v njima vidimo možnosti za varno in bogato prihodnost naroda. Temelj naroda pa je družina, ki jo postavljamo na najvišja mesta v našem programu pa tudi v osebnem zgledu. Dalje uveljavljamo koncept socialno-tržnega gospodarstva, ki zavrača tako socialistično planiranje kot tudi liberalistični koncept gospodarstva brez omejitev in visjih smotrov. Za delo v državnih organih smo izobrazili vrsto novih ljudi. Smo

stranka, ki je v vsakem trenutku sposobna prevzeti kvalitetno vodenje te države. (Priložili smo »seznam« dosežkov, ki jih štejejo za najpomembnejše, poleg tega pa še izvod našega časopisa Vir. Vabimo vas, da postanete naš naročnik!)

Jasni smo bili tudi, ko je šlo za razmerje do preteklosti. Lani, ob petdeseti obletnici konca druge svetovne vojne se nismo le distancirali od državne slovesnosti, ampak pripravili svojo, pravno slovesnost, položili cvetje na različne grobove, sprejeli ob tem posebno izjavo ter naslovili na vodje zavezniških delegacij pismo, v katerem smo pojasnili, da praznujemo osvoboditev izpod nacizma in fašizma, da pa ne moremo praznovati začetka tretjega totalitarizma.

Ko danes veliko govorimo o slovenski pomladi in strankah slovenske pomladi ne moremo mimo dejstva, da je prav SKD najmočnejša stranka pomladi in da je na vseh treh dosedanjih volitvah (prve parlamentarne volitve 1990, druge, leta 1992 in območne volitve 1994) edina stalno napredovala. Na zadnjih območnih volitvah je SKD postala celo najmočnejša stranka v državi. Pri vsem tem pa smo edini ostali v vodstvu stranke brez nekdanjih članov Zveze komunistov.

Slovenski krščanski demokrati menimo, da ločnica med starim in novim, med »zimskim« in »pomladnim« ne poteka po nazivih strank in vnaprejšnji deklarirani pripadnosti, temveč po programu, dejanskemu delovanju in po tem, kdo je nekoč bil v kolesju starega sistema kdo pa ne. Za nas je prednostno povezovanje s strankami krščanskodemokratske usmeritve, kot tako pa v sedanjem političnem položaju prepoznavamo le Slovensko ljudsko stranko. Tej stranki smo že večkrat ponudili združitev. Sam sem javno dejal, da sem se v primeru združitve pripravljen odreči kandidaturi za predsednika združene stranke. Žal tudi na to ponudbo ni bilo pozitivnega odgovora. Za SKD je sicer sprejemljiva tudi npr. federacija dveh strank oz. takšna oblika tesnega sodelovanja, ki ne bo pomenila, da vlečemo voz vsak na svojo stran. To se namreč dogaja sedaj, ko je ena izmed strank krščanskodemokratske usmeritve v opoziciji, druga pa v vladi.

Prav to, ali bomo lahko skupaj potegnili voz, bo tudi odločilni kriterij, ko se bomo po volitvah odločali za vladno koalicijo. Za nas je prednost koalicija novih demokratičnih strank. Ta pa bo možna le, če se bosta obe krščanskodemokratski stranki tesno povezali in tako nadaljevali stoletno izročilo avtohtone krščanskodemokratske slovenske politične in socialne misli. V Sloveniji bo do odločilnega premika v ustavitvi prevlade starih sil, do polnejšega razmerja do slovenstva po svetu, do srčnejšega reševanja prošenj za državljanstvo, do doslednejšega izvajanja denacionalizacije in poprave drugih krivic prišlo le, če bo krščanskodemokratska politična usmeritev, ki je bistveno zaznamovala slovensko zgodovino v prvi polovici tega stoletja, dobila na naslednjih volitvah relativno večino.

Spoštovani rojaki, drage rojakinje! Kar smo obljubili, smo storili! Za marsikaj smo ostali prekratki, prekratki ravno za toliko, kolikor nam je glasov odnesla nacionalna demagogija in obljube o naglih spremembah. V SKD verjamemo, da je rešitev le v trdem delu, in tega se nismo branili. Kdor se ni izkazal vreden zaupanja, bo moral - kakor ste gotovo že brali - po izrednem kongresu stranke konec septembra oditi.

Želim vam prijetno bivanje v Sloveniji. Kljub težavam in usedlinam starih časov, vas prosim: imejte oči odprte. Morda boste našli tudi kak razlog več za vrnitev v domovino. Ne vi ne mi nismo mogli krojiti njene usode zadnjih petdeset let - škoda bi bilo, če bi škarje in platno pustili drugim še zdaj, v novih demokratičnih časih. Naredimo si domovino lepšo!

***

Liberalna stranka

Vitimir Gros
Predsednik LS

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino

Kot predsednik Liberalne stranke sem se udeležil srečanja, ki je bilo v okviru 3. tabora Slovencev po svetu 6. julija 1996 v Škofovih zavodih v Šentvidu nad Ljubljano.

Pričakoval sem predvsem razpravo o vzrokih, zakaj se Slovenci ne vračajo v domovino, in o možnostih za spremembo, pa se je razprava na žalost sprevrgla v medsebojna obtoževanja treh strank (SKD, SDS in SLS). Zanimiv pojav v Sloveniji je, da demokratične sile v Sloveniji vse preveč razmišljajo o drugih, manj pa o svojem delovanju. Tako je bilo na primer preveč govorjenja o Jelinčiču in njegovi prevari. Nekateri smo bili že pred volitvami 1992 mnenja, da ga je treba vključiti v demokratični blok in na ta način razvodeneti. Tisti, ki se s tem sicer ne strinjajo, so s svojimi glasovi v parlamentu pomagali vzpostaviti Drnovškovo vladavino, krivdo za to pa želijo

prevaliti samo na Jelinčiča, ki jim je dober izgovor za sodelovanje z nekdanjo komunistično nomenklaturo. Upati je le, da se demokratične sile ne bodo tako močno napadale, da po volitvah ne bi mogle sestaviti koalicije in vlade.

Liberalna stranka od svojega nastanka v letu 1989 najprej posveča izredno pozornost razmeram Slovenije do Slovencev po svetu. Pri tem nam je popolnoma jasno, da ne more priti do množičnega vračanja Slovencev domov, saj je polstoletna, pri starejših izseljencih tudi daljša odsotnost iz domovine prehuda ovira za tak korak. Ovira ni le politična in gospodarska razlika, temveč tudi časovna odmaknjenost, navajenost na novo okolje in ne nazadnje nove rodbinske vezi.

Vseeno pa smo prepričani, da mora Slovenija s Slovenci po svetu obdržati in krepiti stike. Ne le sentimentalne in rodbinske, temveč tudi gospodarske, kulturne in politične. Na ta način Slovenci po svetu svoji stari domovini in tudi sebi storijo mnogo dobrega in koristnega.

Liberalna stranka meni, da bi Slovenija morala za Slovence po svetu na poziv po uradni dolžnosti urediti slovensko državljanstvo. Slovenija bi morala odpraviti strah pred političnimi in ekonomskimi emigranti. Morala bi tudi odpraviti ovire, ki so v preteklosti trgale vezi med izseljenstvom in domovino. Odpraviti je torej treba dvojno obravnavanje izseljencev, izvesti hitro vračilo zaplenjenega ali kako drugače odvzetega premoženja, razveljaviti revolucionarno zakonodajo in njene posledice, ki so poglobljale narodovo nesrečo. Vzpostaviti je torej treba možnost za narodovo sožitje s pošteno narodno spravo.

Liberalna stranka bo vesela vsakega Slovenca, ki se je voljan vrniti v domovino in doma z delom in vlaganjem koristiti domovini in sebi ustvariti dobiček. V Liberalni stranki smo veseli tudi vsakega Slovenca, ki ustvarja gospodarske, trgovske in druge vezi med Slovenijo in svojo novo domovino.

Ob tej priložnosti prosim vse Slovence po svetu, ki imajo v Sloveniji premoženje ali ga iz denacionalizacije pričakujejo, da ga ne prodajajo, še zlasti ne tujcem, temveč da sami ali prek svojih pooblaščenec z njim uspešno gospodarijo. S prodajo se namreč odtujujejo Sloveniji, stare komunistične sile v Sloveniji pa dobijo nove argumente proti slovenskim izseljencem.

Svet postaja majhen, zato Liberalna stranka poziva vse Slovence k sodelovanju.

***

Slovenska ljudska stranka

Marjan Podobnik
predsednik SLS

Najprej vas vse, spoštovane Slovenke in Slovenci iz vseh celin sveta, prav lepo pozdravljam in se vam v svojem imenu in v imenu Slovenske ljudske stranke iskreno zahvaljujem za vse, kar je bilo z vašo pomočjo storjenega za ohranitev slovenstva v času, ki je bil težak, zahteven in ko je bilo tudi v matični domovini storjeno veliko v nasprotni smeri. Ker sem zadnji na vrsti za predstavitev stališč o tem, kaj storiti, da bi se ljudje lažje vračali, bi rad poudaril, da se strinjam z večino tega, kar so pred mano povedali g. Peterle, g. Janša in g. Gros in da je pomemben del tega tudi v programu SLS.

Vendar, ker sem za čisto, jasno in konkretno besedo, ločim tisto, kar so povedali predstavniki, ki so bili ali so še v vladi, in imajo tako različne možnosti za izvajanje svojega programa, in tisto, kar so oziroma smo zaradi opozicijskega statusa dejansko teže storili. Predvsem zato, da bomo imeli jasnejše razmerje odgovornosti, če nekatere od nujnih stvari, ki bi se morale zgoditi, da bi svetovno slovenstvo povezali, ne bodo storjene. Da se ne bomo preveč izgubljali v taki ali drugačni megli, je prav, da damo priznanje za to, kar je bilo narejenega, in tudi kritiko za tisto, kar ni bilo storjeno.

Desetletja ste upali in hrepeneli po tem, da bi Slovenija dosegla svojo samostojnost. Žal se zdi, da danes tudi Slovenci doma v Sloveniji nekako ne vemo, kaj je slovenski nacionalni cilj zdaj, pet let po osamosvojitvi. Le tako si lahko razlagam npr. odziv predsednika slovenske vlade na pobudo SLS, da bi z zakonom oziroma referendumom, zaščitili slovensko zemljo in še posebno obmejni pas, da bi torej tudi pri vključevanju v EZ in druge povezave zavarovali svoje vitalne interese. Glede tega je predsednik vlade dr. Janez Drnovšek dal izjavo oziroma zagrozil, da bo vlada zahtevala referendum z vprašanjem, ali ste za Evropo ali Balkan. Tako vprašanje lahko postavi samo tisti, ki je pripravljen izbirati med Beogradom in Brusljem, ne ve pa, kaj storiti s samostojno in neodvisno Slovenijo.

V SLS smo o konkretnih zadevah, ki so neposredno vezane tudi na reševanje vaših vprašanj, skušali biti kar se da konkretni. Omenim naj samo dve stvari, ki sta bili sicer že omenjeni. Državljanstvo in denacionalizacija. Žal je tako, ne bomo mogli kar počez na »levico« zvaliti dejstva, da denacionalizacija stoji, ampak bomo morali pogledati

po svojih vrstah, saj smo imeli možnost, da bi denacionalizacijo kot prvo fazo privatizacije in kot tudi moralno obvezo demokratične družbe izvedli na mnogo višji stopnji, kot smo jo. Če si bomo odkrito povedali, da tudi sami, predvsem nosilci vladnih funkcij, nismo naredili vsega, kar bi lahko, da se je denacionalizacijo npr. zavlačevalo s tem, da se ni zaposlilo ustreznih uradnikov po posameznih občinah, oziroma upravnih enotah. Trdno verjamem, da bomo ta projekt izpeljali, vendar le, če bodo na odgovornih položajih pokončni ljudje, ki bodo to izvajali na državni in na območni ravni.

Kar se tiče državljanstva, mislim naslednje: če je Slovenija podelila kar tako približno 180.000 državljanstev ljudem iz republik nekdanje SFRJ, če imajo ob tem še vedno državljanstvo tudi ljudje, ki so se v osamosvojitveni vojni borili proti Sloveniji zavestno in niso prestopili na našo stran, in slovensko državljanstvo imajo tudi taki, ki so ga dobili s prevaro, s podkupovanjem, potem seveda ni prav nobenega opravičila, da se je na zelo nizkoten način včasih skušalo v parlamentu preprečevati tudi naše pobude, da bi ga dobili Slovenci po rodu, kajti to je v slovenskem državnem interesu. To v prvi vrsti ni vprašanje nekega zakona. Zakoni so zato, da jih spremenimo, če niso dobri. V našem državnem interesu je dati državljanstvo tistim, ki so naše krvi in imajo interes zanj oziroma ga želijo imeti, tako da se tudi na tak način povežemo.

Ko gre za vprašanje Slovencev po svetu in Slovencev doma, bom povedal misel, s katero se morda vsi ne boste strinjali, zdi pa se mi ključnega pomena. Trdno sem prepričan, da bi morali zgraditi slovenski lobi, doma in po svetu, da bi povezoval vse tiste, ki jim je slovenstvo na prvem mestu. Šele potem so stranke in društva, ki združujejo Slovence po svetu. Prednostno bi moralo biti slovenstvo. Vse tiste, ki so, ne glede na politično pripadnost, pripravljeni svoje delo podrediti interesom slovenstva, bi morali povabiti k izgradnji tega »lobija«, ki bi lahko imel pomembno mesto v uveljavljanju slovenskih gospodarskih, političnih, kulturnih in drugih interesov. Le na tak način lahko postane številčno majhen narod velik in geografsko majhna država vplivna. Upam, da bomo to spoznali. V pomoč temu bi bilo tudi boljše sodelovanje oziroma koalicija strank slovenske pomladi.

SLS se postopno, toda vztrajno krepi že od leta 1991. Po prestopu prejšnjega predsednika Omana smo bili na najnižji točki, le s podporo nekaj odstotkov volilcev. Na državnih volitvah 1992 smo dosegli 8,6 odstotkov, na območnih volitvah leta 1994 pa že slabih 13 odstotkov in v tej smeri gremo naprej. Prepričan sem, da h krepitvi naše stranke prispeva tudi dosledno zavzemanje za interese Slovencev po svetu.

Nekaj misli dr. Marka Dvořaka, Slovenca, ki živi in dela v Ulmu v Nemčiji. Je predsednik iniciativnega odbora krščanske kulturne zveze pri SLS in v vodstvu SLS predstavlja tudi Slovence, ki živijo zunaj meja matične domovine.

O razmerju SLS do slovenskega izseljenstva

Izseljenstvo je tragično dejstvo mnogih narodov, med njimi tudi našega. Vendar nas ob tem bodri stara modrost, ki pravi, da je vsaka reč, pa če je še tako slaba, za nekaj tudi dobra. Tako je nedvomno res, da je naša razkosanost in razseljenost za nas nekaj nenavadno bolečega in naporenega, vendar pa imamo pri tem srečo, da nam je prav iz te naše žalostne usode uspelo prigarati in pretrpeti tisto dobro, ki lahko postane - če ga bomo le znali prav ceniti in »obrniti« - neznanška korist za nas vse in odrešujoči smisel vsega našega potrpljenja.

SLS je po svojih koreninah, po svoji sestavi in po svoji stvarni usmerjenosti med vsemi podobnimi družbenopolitičnimi dejavniki naše države še najbolj poklicana, da na ustrezen način odkriva, pomaga negovati in sešteva večino naše razseljene zvestobe, ki je na samo naša posebnost, marveč tudi naša odlika v krogu svetovnega dogajanja. Ta se je - kajpada za ceno skrajnih eksistenčnih naporov ter po zaslugi včasih naravnost gigantskih razumskih in ustvarjalnih sposobnosti - udomačila skoraj po vsem svetu, ne da bi prenehala delovati kot slovenska in je lahko poroštvo za naše neokrnjeno svetovljanstvo in varovalka pred primitivnim, poganskim, osamitvenim samoljubjem. Tako samoljubje se kot skušnjava pojavlja tudi pri nas posebno v zadnjem času, kakor se po drugi strani že od nekdanje skuša med nami vsaj od časa do časa uveljaviti nekakšna postavljaška »modernost«, vendar jima je organizem celotne slovenske kulture (kamor sodi tudi naša politična kultura) - kulture, ki je vsota (ne zmnožek in ne količnik!) vseh naših izkušenj, domovinskih, zamejskih in zlasti izseljenških - lahko enak s svojo v hudi konkurenci preizkušeno kakovostjo, s svojim hočeš-nočeš dejansko doživetim svetovljanstvom in s svojo z življenjem izpričano zvestobo.

Celotna slovenska kultura (v najširšem pomenu te besede), oprta na naravno medsebojno učinkovanje vseh svojih sestavin, je le z bogastvom in močjo svoje kakovosti (tudi na področju tako imenovane politike v ožjem pomenu) prav po zaslugi izseljenstva svetovljanska, ne da bi se ji bilo treba siliti v izbrano svetovljanstvo, in je hkrati trdno slovenska, ne da bi se morala zapirati v nacionalistični ekskluzivizem ali pristati na raven patetičnega čitalništva, sentimentalnega domačijstva in »folklornega« narodnozabavnega diletantizma.

Prispevki iz tujine

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino

(Prispevke Francija Žnidarja, Blaža Potočnika in Poldeta Cverleta smo že objavili v predhodni številki gradiva za III. tabor Slovencev po svetu)

Cvetko Falež, Avstralija

Slovenci v tujini

Kakšna razmerja si želimo s Slovenijo?

Na vprašanje, kakšno razmerje si želimo s Slovenijo, nas večina odgovarja: »Temeljito.« Ta odgovor je bil vedno tak, ne glede na vzrok našega izseljenstva ali našo politično usmeritev. Ker nekateri nismo soglašali z režimom, nas je razglasil za sovražnike domovine. S tem nam je onemogočil stik z narodnim telesom.

Kdor domovino sovraži, se ji je že zdavnaj odpovedal in se šteje za državljana neke večje, vplivnejše in bogatejše države. Kdor domovine ne ljubi, se z njo ne ukvarja. Kdor jo ljubi le površno, se ukvarja z njeno folkloro in lepotami. Kdor pa jo ljubi močno, je zaskrbljen ob njenih napakah in jih skuša odpraviti. Ker nam je bila domovina najvišja dobrota, smo tvegali nevarnost, trpeli prezir in obrekovanje ter nosili težo izgnanstva. Zato je vprašanje, kaj od domovine pričakujemo in katere obveznosti do domovine še čutimo, nepotrebno. Ko je domovina potrebovala našo pomoč, smo ji stali ob strani, ne da nas je klicala. Od nje pa pričakujemo vsaj tisto malo, kar je naša domovina podarila tujcem z juga. Kako grozno je spoznanje, da domovina zanika vse, ki so odklanjali jugoslovanstvo, ker so ga smatrali za izdajstvo slovenstva. Te uvodne misli naj izrazijo razočaranje, ne morejo pa nadomestiti kritične presoje razmer.

Slovenci v tujini smo posnetek Slovenije, zato smo razdeljeni, kot je razklana Slovenija. Slovenija se ni začela deliti šele po osamosvojitvi. Svoje delitve ni pokazala vsa leta po 1945. zato, ker je bila ustrahovana. Da je ta razkol najhujša rana na našem narodnem telesu, ni treba prepričevati povprečnega človeka. Ko govorimo o pravicah ljudi, je res, da ima vsak svoj prav, to je človeško in razumljivo. To pa ne more pomeniti, da je dvoje diagonalno nasprotnih mnenj lahko enakovrednih. Ko nam naš predsednik zatrjuje, da je lahko več resnic, nas vara. Resnica je lahko vedno samo ena. Lahko je le več pogledov na eno stvar. Lahko je tudi več razlag, dejstvo je pa le eno. Če je več razlag, je nujno ena ali pa tudi več nepravilnih. Resnična razlaga je torej lahko vedno samo ena, in dokler ne bodo tega spoznali tudi naš predsednik in vsi ugledni možje v naši državi, bo narod ostal razdeljen in z njim tudi Slovenci v tujini.

Delitev med rojaki v tujini je bila posledica razmer v domovini. Kot da izgnanstvo, tujina in prezir niso bili dovolj, so nam naprtli še razkol. V zagovor pogosto slišimo, da je režim bil »pač tak« in se je z njim moralo živeti. Toje sprenevedanje, saj sta nacizem in fašizem tudi bila »takšna«, pa se z njima nismo hoteli sporazumeti. Kakšne pa so bile posledice za tiste, ki so si z njima skušali rešiti življenje, ker jih je napadel lasten brat, komunist, nam povedo Kočevski rog, Teharje in vsa druga brezna. Pa to niso bili mednarodni spletkarji svetovnih ideologij, ampak le preprosti ljudje in fantje, ki so komaj da vedeli, kaj prinaša »nerazredni« komunizem. Niso se motili, slutili so svojo usodo. Predsednik Kučan trdi, da je resnic mnogo, za pobite fante pa je bila samo ena, a kako kruta. Kdaj bo vedel vsak rojak, da so se bojevali za iste ideale, kot smo se bojevali v letu 1991? Če bi nemška država razglasila nacizem za osvoboditelja Evrope in narodnega osvoboditelja, mar bi ne bili razklani in sprti tudi Nemci in zaradi njih tudi ves svet?

Žal je veliko gorja med izgnanci povzročila Slovenska izseljenska matica. Mnogokrat smo že poslušali zagovor, da je naredila tudi mnogo dobrega. Res je to, pa saj nas je prav to razklalo. Nekaterim je SIM delila dobrote, nekaterim slabo ali nič. Kdo naj ve, da to ni bilo načrtno? Njen začetek na pobudo privržencev in ozkih sodelavcev slovenskih komunistov v Ameriki SIM ne more biti v čast. Režim, ki je ustvarjal »nerazredno družbo«, je nadziral vsako dejavnost državljanov Slovenije. Še bolj je nadziral delo in stike s tujino. Le preizkušen in zaupljiv kader je smel delovati z izseljenci, zdaj pa hoče biti najbolj nedolžen med nedolžnimi. Namesto da bi današnji delavci SIM

kazali s prstom na njihove biriče, jih zagovarjajo do otopelosti. Režim, ki je bil pač »tak«, vendar ni nastajal umetno ali sam od sebe. Mar niso najzvestejše in zaupne osebe, zadolžene tudi za nadzor v Matici, ustvarjale tudi režim v Sloveniji? Tako dolgo, dokler ne bova ti in jaz priznala, da je logika in resnica lahko samo ena, bova razdvojena, enaka pa bo tudi usoda izseljencev. Z dnem, ko bo državni zbor razglasil komunizem za krivca slovenskega enoumja in vseh krivic v vezi z njim, bodo lahko zgodovinarji začeli preučevati in pisati resnično zgodovino.

Še danes zgodovino namenoma ponarejajo. Vsi vemo, da je bila pri našem izobraževanju poudarjena predvsem revolucija, osvobodilni boj je bil le nekaj naključnega. Danes revolucije namenoma ne omenjajo, ker se je sramuje vsak pošten partizan. Tudi v tem je resnica le ena. Da bo nepravilnosti odpravila stroka, je smešna trditve. Kako naj zahtevamo od stroke, ki je vdano ponarejala zgodovino petdeset let, da zavrže svoje trditve, izniči svoje magisterije in doktorate in predela zgodovino. Pred kratkim mi je dejala študentka na univerzi, da ne ve, komu verjeti. Znanost, ki je bila prikrojena, ponarejena in celo zlagana, naroda ne more združevati, tako imenovani strokovnjak pa sam sebe ne bo razkrinkal. Težko si je priznati, da smo bili napačno izšolani. To zahteva pogum in kritiko lastnih nazorov. Ko bomo odpravili te napake in laži v narodnem telesu, bo zdrav tudi izseljenec.

Sicer morda le politično zdrav, če je to sploh mogoče. Med nami še vedno ostajajo nesporazumi in razkol. Ni dvoma, da so se stvari ublažile in umirile. Različni državni uradi se trudijo in kažejo veliko dobre volje, vse pa se zdi politična manipulacija, dokler ne bo odprt življenjski prostor vsem plastem in političnim mnenjem, predvsem pa, dokler ne bo popravljena tudi moralna krivica do nasprotnikov komunizma.

Poleg nesoglasij pa nam ostaja še druga zapuščina. Mnogi smo prišli v Avstralijo s povprečno ali slabo izobrazbo, ki je nismo znali poglobiti. Jezik nam je postal breme, zato se mnogim ni posrečilo širiti obzorja. Ostali smo na pol izobraženi, ker ni bilo slovenske družbe, ki bi nas oblikovala. Zaradi tujega jezika smo ostajali zunaj novih kulturnih tokov. Tudi v političnem oziru nismo znali preudarno presojati, zato so z nami manipulirali. Naša nesoglasja so postajala napadalna in žaljiva, posebno še med nasprotniki z nižjo izobrazbo.

Kot vedno sledijo slabim okoliščinam tudi slabi sadovi. Neizobraženi starši niso znali posredovati otrokom lastne kulture, zato so bili včasih podcenjevani in prezirani. Kar nekajkrat je to vplivalo na družinsko življenje. Največkrat pa so se otroci sramovali staršev, njihove kulture in jezika. Učitelji so ostali v Sloveniji, tistih nekaj pa je bilo razpetih med lastnim obstojem in poučevanjem izvoljenih, ki niso bili zemljepisno preveč oddaljeni. Naši potomci zato slabo obvladajo slovenščino. Mnogo je častnih izjem, izseljenstvo v petdesetih in zgodnjih šestdesetih pa ni ustvarilo avstralskega čudeža, kot ga poznamo iz Argentine.

Potomci brez znanja slovenskega jezika ne bodo ohranili slovenske identitete. Folklorno ohranjanje naših navad, da bi pomnožili obisk na srečanjih v naši deželi, se zdi potrata časa. Kultura brez jezika ni kultura. Tudi v glasbi in slikarstvu nam umetnost mora nekaj povedati, sicer kmalu zamre. Ohranjanje slovenskega jezika je edini način reševanja slovenstva. Vse drugo pelje v pozabo s prvo, drugo ali pa vsaj tretjo generacijo. Vsakemu Slovcu, ki še govori naš jezik, bodo sledile še dve ali tri generacije, vse drugo pa se bo potopilo v neskončnem oceanu. Pa tudi to ne bo rešilo slovenstva. Slovenija naj bi ustvarila razmere, ki bi rojakom, zvestim Sloveniji omogočili vrnitev, da bi vsaj delno ustavili izumiranje naroda in morda tudi dvignili moralo in spoštovanje do resnice.

***

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino

Sebastijan V. Kocmur, dipl. pravnik, Argentina

1. Prva ovira, zaradi katere se Slovenci po svetu in njihovi potomci ne odločajo za vrnitev v domovino, je, da slovenski politični izseljenci v Sloveniji nimamo doma.

Kjer je dom, tam je domovina. Domove so nam oropali komunistični »osvoboditelji« in z domom - domovino. Na argentinski svobodni pampi smo si zgradili iz nič nove domove v novi domovini. Od komunistov posekanega narodnega drevesa so ostale le korenine. Del teh smo nesli s seboj in jih vsadili v novo zemljo. In vzkli so bujni številni poganjki novega rodu, ki raste iz starih korenin proti soncu katoliške vere, krščanske civilizacije in slovenske identitete.

2. Drugi razlog je brezpravnost v še vedno razredni slovenski družbi. Demokratična tranzicija je le nadaljevanje »diktature proletariata« (t.j. partije) z drugimi sredstvi.

Slovenska obnovljena vlada, OF, parlament in partijski aparat (»udbomafija«) so v državi uveljavili apartheid kot v Južni Afriki pred Mandelovo vlado za črnce. Za »postkomuniste«, bolje: za preoblečene komuniste in njihove sopotnike (koristna budala) smo vsi nekomunisti, zlasti pa protikomunisti, črnci - brezpraven proletariat, ki naj živi -

če se ga že ne da iztrebiti - na robu slovenske družbe. (Smetišče nad slovenskim Auschwitzem v Teharjah, veteranski in šolski zakon; zaviranje vračanja oropanega premoženja, itd.)

3. Tretji razlog je neovirano ropanje preostalega slovenskega premoženja, kar počnejo pripadniki »novega razreda« udbomafije. »Kar bolj kot vse drugo označuje bistvo sodobnega komunizma,« trdi Milovan Đilas (»Novi razred«), »je novi razred lastnikov in izkoriščevalcev (—). Partija izgine zato, da se spremeni v tradicionalno oligarhijo novega razreda.«

V dobi »tranzicije« si je novi razred prilastil družbeno lastnino, to je narodno imovino. Iz tega razreda izvirajo postkomunistični rdeči baroni, ki so družbeno imovino preoblikovali v lasten zasebni kapital. Ta nova gospoda si polni žepe s tem, da za slepo ceno razprodaja slovenska podjetja tujcem, zlasti Nemcem, ki se kot fevdalni gospodje šopirijo nad slovenskimi hlapci (primer vevška papirnica, kjer je nemška uprava tovarne zagrozila delavcem z odpustom, če se v pol leta ne nauče nemščine (Sic!). V tuje roke so prišla tudi druga uspešna slovenska podjetja, ki so jih »tovariši« ravnatelji spravili v bankrot. Med drugimi: tobačna tovarna, pivovarna Union, Zlatorog, krška papirnica, itd.)

Slovenska oblast vlada, kot da se to nje ne tiče. Manjka še vračanje nepremičnin italijanskim optantom in prosto odprte meje brez vsakega nadzora v objemu EZ, pa bomo postali postkomunistična evropska kolonija. Slovenija je po sodbi gospodarskega svetovalca Svetovne banke iz Washingtona dr. Borisa Pleskoviča takoj za Rusijo najbolj koruptna država na svetu.

4. Ovira je tudi sprememba slovenskega značaja - sprememba narodne duše.

Komunistični novi razred je ob pravem času razumel znamenje časa in si osvojil Gramscijevo zamisel o dosegu trajne oblasti komunistične partije po poti kulturne penetracije materialističnega svetovnega nazora v civilno družbo brez uporabe sile.

V ta namen so si »novorazredniki« nadeli demokratična oblačila in razglasili novo lažno formulo - tranzicija. Za kulturni prodor v slovensko civilno družbo so skovali mit o narodnoosvobodilnem boju (NOB), ki naj prekrije zločinsko početje partije in jo legitimira. S tem mitom partija že pol stoletja izpira slovenske možgane tako, da ima kot v začaranem krogu ujeto slovensko javno mnenje.

Notranja osvoboditev Slovencev od komunistične mafije je odvisna od odčaranja slovenskega javnega mnenja od tega zgodovinskega ponaredka. • Slovensko identiteto bo rešil tisti, ki bo imel jasno spoznanje in pogum, da prekorači Rubikon.

Petdeset pravičnih

Iz navedenih razlogov je razvidno, zakaj se slovensko politično izseljenstvo ne vrača v Slovenijo; tu ni svobode, ni doma, ni pravne države, tu smo blokirani, diskriminirani v odtujeni deželi, drugovrstni državljani - »črnci«.

Ta pregled položaja izzveni zelo pesimistično, če ga ne gledamo z zornega kota transcendence. George Bernanos (»Čemu svoboda«) pravi, da je »optimist vesel tepec, pesimist pa žalosten tepec«.

»Upanje. Do njega se pride samo po poti resnice, za ceno velikega truda in dolgega potrpljenja (...). Upanje je krepost, neka junaška odločitev duše. Najvišja oblika upanja je premagan obup.«

Marija Kraljica miru na Kureščku opominja: »Skrbite, da ne padete v malodušje«, da tudi v vaših svetilkah ne zmanjka olja. Spreobrnite se, približalo se je božje kraljestvo. Spoznajte znamenje časa! Blagoslov sv. očeta mi bo to ljubo deželo dvignil v svetlobo, katere žarki se bodo razlivali daleč naokoli (- - -). Slepci bodo videli in gluhi slišali.«

A. J. Toynbee v peti knjigi »Študija zgodovine« razmišlja o možnosti preživetja zahodne civilizacije. Vprašuje se, ali je ta tako globoko razkristjanjeni svet še zmožen preroda, kajti rešitev civilizacije je samo v duhovnem prerodu. Odgovori si pritrtilno, ker upa, da je še petdeset pravičnih v tem novopoganskem svetu (cfr. 1 Mz 18 - 23,26). Upa, da se bo zahodna družba opomogla od smrtononsne bolezni po »čudežnem napoju krščanstva«.

Ta »čudežni napoj se pretaka po žilah zahodne civilizacije po zaslugi sanitetne službe svetnikov, ki se v času najtežjih kriz pojavijo ob bolniški postelji krščanstva in dajo prvo pomoč s tem, da v bolno telo s prenovitvenimi gibanji vbrizgajo nove življenjske sile«.

Marija s Kureščka sporoča: »Duhovna tema, naseljena v srcih, sovražnih Bogu, je tako močna, tako gosta, da je treba veliko žrtev, predvsem pa molitev zanje.«

Marca t. l. je Marija razkrila vir našega »junaškega upanja«: češ »Mučenci vaše dežele so s krvjo in velikimi žrtvami darovali svoja življenja za vero, za Boga. Njihove žrtve, trpljenje in njihova smrt je vzknila in iz njih je zrastle pšenica obilnega pridelka.«

V sporočilu julija 1995 razlaga slovenski čudež, češ »svet ni spoznal, kako je Božja milost rešila Slovenijo pred strahotami vojne zaradi maloštevilnih mojih otrok, ki so zvesto ubogali, kar sem jim naročila«.

Tudi med sodobnimi Slovenci je torej petdeset pravičnih! Ob obisku Slovenije je sv. oče spodbujal slovenske kristjane: »Ne bojte se! Prestopite tudi vi prag upanja (- -). Svetost je tista prava sila, ki je sposobna spremeniti svet.«

»Korajža velja!«

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino

Štefka in Peter Pavlin, Kanada

Zakaj se Slovenci, raztreseni po svetu, ne vračamo v Slovenijo? Na kratko rečeno:

- ker smo si ustvarili svoje domove v novih deželah;
- ker se v Sloveniji ne počutimo dobrodošle.

Kot emigranti smo morali premostiti težave: tuj jezik, tuje navade, najti primerno zaposlitev, dopolniti se akademsko, saj je vojna mnogim onemogočila nadaljevanje študija, ustaliti si življenje in končno ustvariti si dom in družino.

Doba prilagoditve je bila dolga in težka. Slovenski izseljenci po svetu so si ustvarili društva, kulturne centre, cerkve, itd., kar jim je lajšalo domotožje in življenje v tujini. V Severni Ameriki je bilo to večinoma v prehodni dobi, čeprav se v manjši meri še vedno nadaljuje.

Naši otroci so bili rojeni v novi deželi in to je njihova domovina. Nekateri še govorijo slovensko, njihovi otroci pa že skoraj ne več. Slovenija je zanje dežela, kjer so bili rojeni njihovi starši in kjer so preživeli grozote vojne in bratomorstva.

Zakaj se starejši ne vračajo v Slovenijo? Po petdesetih letih bivanja smo si pridobili prijatelje in znance med domačini in drugimi narodnostmi. Toronto je pravi mozaik narodov iz vsega sveta. Mnogi so dosegli uspehe na raznih področjih, kot intelektualci, socialni delavci, podjetniki. Postali so člani društev in organizacij in navezali številna poznanstva. Vračati se sedaj v Slovenijo bi pomenilo vnovič izseliti se.

Občutek, da v Sloveniji nismo zaželeni, temelji na dejstvih: težave z državljanstvom, vrnitev premoženja, priznanje krivic (sprava), itd.

***

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino

Marjan Loboda, Argentina

1. Prav gotovo je ena največjih ovir za vrnitev političnih izseljencev razmerje sedanjih slovenskih oblasti do dogodkov v zvezi s tujo okupacijo in revolucijo.

Kako naj se z veseljem vrne v domovino begunec, ko na vsakem koraku videva spomenike in znamenja, ki slave ljudi, proti katerim se je bojeval, ko je branil svetinje po svojem prepričanju in v boju z njimi reševal svoje in svojih dragih življenje, prepričanje in premoženje. Za ljudi kakor on, od katerih jih velikanska večina leži pobitih po neoznačenih grobiščih, pa še danes velja oznaka kolaboracionizma in izdajstva. Nasprotno pa ljudje, pred katerimi si je s težavo reševal življenje, ki so dejavno sodelovali pri vzpostavitvi skoraj polstoletne totalitame oblasti, uživajo hudo moteče privilegije in javno priznanje. Za uradno zgodovino in zapeljano javno mnenje je on pripadnik tistega dela naroda, ki se je napačno odločil v revolucionarnem spopadu. Za človeka, ki je pol stoletja v tujini lahko svobodno izpovedoval svoje prepričanje, je pač težko priti domov kot poražencu, ki se mu milostno dovoli bivanje v rojstnem kraju, če je pripravljen sprejeti »obstoječo stvarnost« in najrazličnejše bolj ali manj vidne znake nerazumevanja, če že ne zapostavljanja.

2. Izseljenec, še manj begunec, v večini primerov ne občuti, da je njegov povratak zaželen. Oblast mu ne daje nobenih ugodnosti, ki bi mu olajšale vrnitev. V domačem kraju ponavadi nima več ljudi, ki bi jih poznal. Njegovi sodobniki so ali bili pobiti ali pa so njemu nasprotnega mišljenja. Večina se doma počuti tujce. Neredki so primeri, ko si niti sorodniki ne žele povratka zdomca. V mnogih primerih so si sorodniki, ki so ostali doma, na tak ali drugačen način prilastili premoženje beguncev v prepričanju, da jih ne bo več nazaj. Resnici na ljubo povedano, še pred desetimi leti ni kaj dosti kazalo, da bi bila vrnitev sploh mogoča.

3. Precejšnja vkoreninjenost v novo domovino. Za mlajše je precej odločilno nepriznanje njihovih diplom. Starejši pa so vezani na svoje družine, ki so se že ustalile v tujini. V primerih oseb brez družinskih obveznosti pa ostaja težava pričeti življenje tako rekoč znova. Redki so primeri, ko bi upokojeanci razpolagali s tolikim kapitalom, da bi si lahko privoščili uživanje pokoja v Sloveniji.

To je nekaj vzrokov, zaradi katerih bi se jaz osebno težko odločil za stalno vrnitev v domovino, vsaj v razmerah, ki obstajajo danes.

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino

Prof. Tine Vivod
podpredsednik SKD,
Argentina

Dragi Boštjan!

Žal se ne morem udeležiti III. tabora za Slovence po svetu, zato se pridružujem temu praznovanju in želim veliko uspeha. Naj Vsemogočni nakloni tebi in vsem tvojim sodelavcem tiste modrosti in uspeha, ki si ga najintimnejše želite, nam vsem v zdomstvu pa stanovitnosti in volje za ohranjanje tistih vrednot, zaradi katerih so naši starši morali zapustiti domovino.

Tematika, ki ste jo izbrali, je zelo obširna in zadeva posameznika, družino, ustanove in državo. Preden govorimo o ovirah in predpostavljamo, da obstajajo, se vprašajmo: Ali si Slovenci po svetu in njihovi potomci želijo vrnitve v domovino? Besedo »vrnitev« postavim v smislu stalnega oziroma daljšega bivanja v Sloveniji. Drugo vprašanje pa je: Ali Slovenija oziroma država želi, da bi se Slovenci po svetu vračali?

Najprej se mora posameznik ali družina odločiti za vrnitev. Gotovo je taka odločitev življenjska prelomnica. To pomeni neke vrste izseljenstvo, čeprav v domovini. Za starejše - oče in mati - pomeni »vračanje« na rodna tla, za otroke »selitev«. Vsi so pognali korenine, ne glede na starost ali čas bivanja v drugih deželah. Brez dvoma je za posameznike in mlajše odločitev lažja. Starejši so bolj vezani na družino in potomce, saj imajo največ sorodnikov zunaj Slovenije. Odgovori ne bodo enaki, kakor niso podobni primeri. Vsak je svet zase in motivacija za vrnitev je za vsakega drugačna (od domoljubja, koristi ob vrnjenem posestvu, priložnost izrednega študija, beg pred neuspehom, do življenjske, nove avanture).

Dejstvo je, da se je zastor, za katerim je bila Slovenija, razklal in generacije mladih Slovencev z veseljem prihajajo v domovino svojih prednikov, o kateri so nedavno le slišale ob pripovedovanju staršev, babic in dedkov, učiteljic in videle po knjigah, slikah in zemljevidih. Zanje se je oaza pod Alpami razkrila v svoji čudotvornosti. Otipali so zemljo in jo prepoznali. Lepša je kot v mislih in pričakovanjih. Samostojna Slovenija pomeni potrditev narodne pripadnosti za mnogokatere. Za druge pa prebujenje pripadnosti, novo razsežnost narodnega značaja. To omogočajo medsebojni obiski, kulturno sodelovanje, razni tečaji, štipendije, predvsem pa občutek, da se v domovini nekaj premika, da je Slovenija po stoletjih pred velikim izzivom, da se je treba odločati o važnih rečeh in da je zdaj čas za nov začetek. Ta občutek pomeni, da je prišel čas v tem svetu globalizacije, ko bo vsak Slovenec soustvarjalec lepšega in boljšega slovenskega jutri.

Diaspora ima ogromne zmogljivosti! Njena vrednost je neprecenljiva. Na tisoče Slovencev živi in utripa po svetu. Nismo pozabili, da smo Slovenci. Pripravljeni smo - kot prej - veliko žrtvovati. Slovenci danes zasedamo prvenstvena mesta v najvišjih svetovnih krogih, uživamo ugled in vplivamo na mestih, kjer se odloča o svetovnem razvoju. Tu bi lahko omenili starejše in izkušene države, ki prav »dvorijo« svojim izseljencem in jih vabijo k sodelovanju. Omogočajo jim ureditev njihovega posebnega statusa po svetu in v domovini in jim z zakoni zagotavljajo zastopstvo v parlamentih. Če samo pomislimo, da ima slovenska diaspora več sto tisoč ljudi, potem ne moremo razumeti, da imajo tujci v Sloveniji več pravic kot slovenski izseljenci.

Zelo pozitiven odmev ima v diaspori prizadevanje SKD; to je edina slovenska politična stranka, ki jasno govori v svojem programu o popravni krivic, o skrbi za Slovence po svetu in ima po svojih statutih, v izvršnem odboru mesto podpredsednika stranke iz vrst izseljencev. Za nas je bistvena tudi jasnost izrecnega programa o spoštovanju človekovega življenja od trenutka spočetja do naravne smrti.

Slovenija lahko odločilno vpliva na diasporo najprej s priznanjem, da je diaspora del narodnega telesa. Kot takemu mora zagotoviti spoštovanje in podporo brez diskriminacije. To ne more biti deklarativna poteza. Diaspora mora čutiti, da je zaželen soustvarjalka novega slovenskega dne, novega slovenskega obdobja. Če bo diaspori to dano, bo gotovo vse svoje zmogljivosti presnovala v splošni razvoj, kjer Sloveniji ne bo meja in kjer bo zemljepisno bivanje Slovenca samo zunanja okolnost.

Na takih temeljih se bodo posamezniki in družine odločale in tok vračanja se bo začel! Slovenija ne bo več mačeha, bo prava mati!

Tako preidemo na praktično polje, ki pa gotovo ni namen tega pozdrava. Predlagam pa, da se ustanovi državna agencija za repatriacijo in razvoj (DARR). Ima naj izredne pristojnosti na vseh področjih državne uprave. Ta predlog bo prispevek SKD za program v naslednjem mandatnem obdobju.

Upam, da se kmalu srečamo!

Lep pozdrav Tebi in članom IDSVS ter vsem navzočim!

prof. Tine Vivod, Argentina

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino

Ivan Žnidar, Argentina

Ob času, ko je Slovenija postala samostojna država, ko se je rešila 45-letnega enoumja, ko je zavladala demokracija, slovenski izseljenci po svetu še niso dobili nobenega uradnega povabila, da se vrnejo za stalno v svojo domovino, kot se je to zgodilo na Hrvaškem, ko so se njihovi izseljenci odzvali in se vračajo. Gotovo pa je, da so v njihovi domovini zaradi dolgotrajne vojne drugačne razmere, več praznih in zapuščenih domov in več prostih delovnih mest.

Nekateri izseljenci bi se vrnili, posebno tisti, ki so morali ob koncu vojne bežati od doma, da so si rešili življenje. Njihovi domovi in imetje je bilo zavzeto in podržavljeno, vendar demokratična država še zdaj ni pripravljena vrniti ukradene imovine pravnim lastnikom. Nekateri izseljenci bi se vrnili, posebno tisti, ki so morali ob koncu vojne bežati od doma, da so si rešili življenje. Njihovi domovi in imetje so bili odvzeti in podržavljeni, pa še sedaj demokratična država ni pripravljena vrniti ukradeno imovino pravnim lastnikom.

Nekatere mlade družine, rojene že v tujini, bi se gotovo tudi preselile v domovino svojih staršev, če bi bile razmere kolikor toliko urejene in če bi imeli dovolj prihranjenega denarja. Ne tvegajo, med tem pa v tujini poganjajo korenine.

So pa drugi, ki nimajo bližnjih svojcev, ti bi se na stara leta vrnili s prihranki vred, posebno iz držav z zdravo valuto. Mnogi bi na ta način obogatili domačo zemljo z izkušnjami. Toda hladno, odbijajoče razmerje jih ustavlja, da se sploh ne poskušajo vrniti. Izseljenski povratniki niso nikjer in v nobeni državi posebno zaželeni; znani so primeri po prvi svetovni vojni pa tudi po drugi.

Zgodovinarji znajo povedati, da se je v zadnjih sto letih izselilo iz slovenskih krajev več kot pol milijona ljudi iz raznih razlogov. Veliko se jih je vrnilo v domovino, mnogi od teh pa so se spet razočarani vračali v tujino. Doma se niso počutili dobro, domovina jih ni sprejela, ker so bili drugačni. Čutili so se odveč, zato so vnovič odšli; za njimi je ostala stara domovina, pred njimi je bil novi dom. Kadar koli skušamo doma upravičiti odklanjanje zdomcev, ne moremo mimo spoznanja, koliko škode s tem napravi domovina in koliko trpljenja povzroči izseljencem.

Pa to ni samo slovenska posebnost. Nekje beremo, da Indija nekoč ni dovolila odhoda rojakov čez morje, kdor pa je odšel in se vrnil, se je moral očistiti ali pa je bil izobčen. Neki Nizozemec pa piše v svojih spominih, da je v povojnih letih njihov ministrski predsednik zabičal izseljencem, naj se ne vračajo v domovino. Slovenski zdravnik pripoveduje v svoji knjigi: »Pred leti smo v Begunjah zaposlili medicinsko sestro, ki se je vrnila iz Švice. Nikjer je niso hoteli, pa so jo kot za kazen nazadnje napotili v psihiatrično bolnišnico. Ni nam bilo žal, da je prišla k nam.« Tega vprašanja se je lotil hrvaški film, ki smo ga gledali tudi v tujini. Bila je pripoved o usodi žene, ki se je po ločitvi vrnila iz Nemčije domov. Film je prikazal, kako je obredla vse nekdanje prijatelje, sošolce in znanke, ki so bili na visokih in uglednih mestih, in bi ji lahko pomagali najti delo. Ko pa je začela govoriti o delu, že so se začeli izmikati ali pa so jo odpravili s praznimi obljubami. Na koncu zanjo dela ni bilo.

Pred več kot desetimi leti je bil objavljen v sobotni prilogi Dela življenjepis velikega slovenskega slikarja Riharda Jakopiča, ki je nekoč pripovedoval: Nekoč, ko mi je bilo zelo hudo in so me davili dolgovi in skrbi za obstoj umetniškega paviljona, edinega zavetišča slovenske oblikovne umetnosti, in nisem mogel ne naprej ne nazaj, je šla moja žena k ljubljanskemu županu dr. Ivanu Tavčarju, da mu potoži svoje gorje in ga prosi za pomoč. Pomoči ni našla, pač pa ji je dal dr. Tavčar takle nasvet: »Saj sem že povedal Jakopiču, da je bil neumen, ker se je vrnil v domovino, mar bi ostal tam, kjer je bil, naj gre nazaj v Monakovo.« Tako je govoril župan kulturnega središča Slovenije.

Tako ravnanje s povratniki ima torej svoje korenine.

***

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino

**Gregor Batagelj in
Miriam Jereb Batagelj
Argentina**

Od osamosvojitve naprej se je marsikdo odločil za preselitev v Slovenijo. To so bili predvsem mladi ljudje, ki še niso imeli svojih družin in so se lažje odločili za tak korak. Zato je tem bolj ceniti odločitev tistih nekaj družin, ki so tudi izbrale izselitev v Slovenijo. Z izdatno pomočjo takratnih naklonjenih oblastnikov in s svojo vztrajnostjo so si priborili mesto v zanje novem okolju.

Vendar je ta pojav ostal v manjšini. Zakaj tako? Človek se izseli iz raznih razlogov:

- da si reši življenje,
- da si izboljša življenje (gmotno in čustveno),
- iz misijonskega poklica,
- ker je »deseti brat«,
- iz lastne zavestne odločitve.

Po tolkih - petdesetih - letih za marsikaterega Slovenca vrnitev v domovino pomeni novo izseljenstvo, kar ima lahko tudi travmatične posledice.

Nekaj razlogov, zakaj se Slovenci ne vračajo v domovino:

Zaradi pomanjkanja denarja za tak korak (nimajo kapitala za preselitev, pokojnina jim ne zadostuje).

Zaradi družabne negotovosti (ker so jim najbližji sorodniki, znanci, prijatelji umrli in nimajo h komu iti, s kom se pogovarjati).

Zaradi neprijetnega počutja in neizpoljenih domotožnih želja (ker so na obiskih spoznali, da danes Slovenija ni več taka, kot takrat, ko so jo zapustili, in nimajo želje živeti v takem okolju).

Zaradi družinskih obveznosti (ker jih potrebujejo njihovi otroci in vnuki).

Zaradi sindroma »presaditve« (ker so se vživeli v to petdesetletno življenje).

Ker ne vidijo, da bi Republika Slovenija kazala kako zanimanje za njihovo repatriacijo.

Nekaj razlogov, zakaj se Slovenci, rojeni v izseljenstvu, ne vračajo:

Slovenija ni njihova domovina: domovina jim pomeni drugo deželo: tisto, v kateri so se rodili. V našem primeru je Argentina domovina, Slovenija pa domovina naših staršev, naša očetnjava, na katero smo vsestransko navezani, ne moremo pa se odločiti, da bi zapustili Argentino. Slovenstvo si predstavljamo tako, kot ga poznamo iz vsakotedenskega življenja po skupnih slovenskih Domovih, v slovenski skupnosti.

Nimajo notranjega vzgiba, da bi čutili nujnost tega koraka: postavljeni so v ta svet in tu so doma.

So se vživeli v deželo, kjer so rojeni ali kjer živijo. Ne predstavljajo si novih situacij: imajo družino in se nočejo spustiti v negotovo preselitev v nove kraje in med nove ljudi.

Ker nočejo biti izseljenci: kdo si želi stran od tam, kjer mu ni hudega?

Ker ne vidijo, da bi jih RS potrebovala in pokazala konkretno zanimanje (preskrba stanovanja, zaposlitve) za kako množično »repatriacijo« izseljencev.

Če upoštevamo te zgornje ugotovitve, se je težko odločiti za nekaj drugečnega, negotovega, pa čeprav je to Slovenija!

Kljub vsemu se velika večina teh in onih smatra in čuti del slovenskega naroda. Spremljali bodo dogodke v Sloveniji, radi bodo hodili na obisk - konkretno pa bodo pripadali slovenski skupnosti v deželi, v kateri živijo, v njej aktivno in pasivno sodelovali z ustvarjanjem Slovenije v svetu.

Iz domačega tiska

Bolečina razočaranj in zarja novih upov

Franci Petrič, Družina

Konec prvega julijskega tedna je bil v Sloveniji zaznamovan s prireditvami, namenjenimi našim rojakom v svetu, ki so prišli domov na počitnice in obisk domovine, sorodnikov in prijateljev. Prva julijska nedelja, ki je bila letos 7. julija, je že nekaj let v Cerkvah na Slovenskem namenjena molitvi za rojake po svetu. Letos je bilo geslo vseh prireditev v naših cerkvah to nedeljo *Potrjeni v zvestobi Bogu in domovini*. Drugo prireditev je pripravila Slovenska izseljenska matica v sodelovanju z občino Postojna in drugimi ustanovami ter je znana pod naslovom *Srečanje v moji deželi*. Njen začetek je bil v soboto, 6. julija, v Postojni, ob njej pa je še več drugih prireditev, ki so se že in se še bodo razvrstile po Sloveniji. Tretja prireditev, ki jo je pripravilo katoliško izseljensko društvo Slovenija v svetu, je bila prav tako v soboto, 6. julija, v Škofovih zavodih v Šentvidu v Ljubljani. V nasprotju z nekaterimi drugimi tu ni bil poudarek na folklornih in drugih povsem zunanjih dejavnostih, s katerimi nekateri gledajo na naše rojake po svetu, ampak na vsebinskih, zato tudi naziv tabor.

Tabor Slovencev po svetu je že tretje leto po vrsti zbral katoliško misleče Slovence iz sveta z namenom, da na njem slišijo drug drugega in spregovorijo drug drugemu ter Slovincem v domovini. Zato se ga je udeležilo lepo število rojakov z vseh celin, kjer žive Slovenci. Vsebinska letošnjih razmišljanj je govorila o razlogih, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino. O tem sta imela na dopoldanskem delu srečanja odmevni analitični predavanji ugledna predstavnika naše diaspore dr. Peter Urbanc iz Kanade in dr. Edi Gobec, ravnatelj Slovenskega raziskovalnega središča v Clevelandu (njegovo predavanje je prebrala Pavlinka Kocmur Korošec). O tem pa so govorili tudi zastopniki:

Ivan Korošec iz Argentine, Ivan Žigon in Vinko Rizmal iz Avstralije, Marjan Magister iz Španije, Franc Šega iz Združenih držav Amerike, Janez Pucelj in Feliks Tavčar iz Nemčije, za njimi pa še nekateri drugi.

Obe osrednji predavanji (objavili ju bomo v prihodnjih številkah Družine) in vsi poznejši posegi so opozorili na razočaranje Slovencev po svetu, da jim sedanja slovenska oblast odreka politične zasluge in pravice, s svojim ravnanjem zavrača njihovo delo in onemogoča, da bi imeli delež pri odločanju o življenju slovenske države. Obdobju prve demokratične vlade, ki so jo vodile stranke slovenske pomladi, je po drugih volitvah sledila vlada, kjer imajo moč politične sile prejšnjega sistema. Te so pred petdesetimi leti in kasneje sprožile eksodus mnogih Slovencev v svet, političnim nasprotnikom so pobrale premoženje, zato je razumljivo, da se ne bodo zavemale za povrnitev pravic, ukradenega premoženja in poprave drugih storjenih krivic. Udeleženci tabora so nakazali tudi rešitve, pričakovanja in upanje, da po petih letih svobodne slovenske države še vendarle ni vse zamujeno tudi zanje. Pričakujejo predvsem svoje lastne zastopnike v parlamentu, pospešitev denacionalizacije, pravico do volitev na veleposlaništvih ipd. O drugačni, za Slovence v svetu in domovini bolj prijazni, pravičnejši in demokratičnejši Sloveniji so govorili pri okrogli mizi predstavnikov štirih strank slovenske pomladi: Lojze Peterle (SKD), Janez Janša (SDS), Marjan Podobnik (SLS) in Vitomir Gros (LS). Kljub kritičnim in odkritim besedam na tej spontani javni tribuni o premajhnem sodelovanju strank in Slovencev po svetu je prevladalo mnenje, da le stranke slovenske pomladi lahko prinesejo slovenski državi novo upanje in jo potegnemo iz zatohlosti polpretekle zgodovine, kamor so jo pahnilo po petih letih stranke, ki koreninijo v preteklem sistemu in njegovih privilegijih. Zato bodo odločilne prihajajoče volitve v državni zbor.

S kulturnim programom, v katerem so sodelovali kvartet Feguš, domžalski komorni zbor, recitatorja Tone in Jernej Kuntner ter citrar Tomaž Plahutnik, in z mašo, ki jo je daroval v zavodski kapeli nadškof dr. Alojzij Suštar, se je vsebinsko poln dan, namenjen Slovincem po svetu, končal v upanju, ki ga je izrazil eden od udeležencev, da bo drugo leto prineslo več oprijemljivih in dobrih sadov za Slovence po svetu.

***

Koalicija za Slovenijo

Andrej Meglič, Dan

Pozno spomladi in v začetku poletja je čas, ko se na obisk v domovino vračajo številni Slovenci razseljeni po vsem svetu, od Španije do Švedske in od Sidneya do Buenos Airesa prek Toronta ali Clevelanda. V tem času se vrstijo številne prireditve zanje in o njih.

Letos je **Izseljensko društvo Slovenija v svetu** priredilo že tretji tabor izseljencev, in sicer v soboto 6. julija, v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu pri Ljubljani. V nabito polni dvorani je tekla beseda o razlogih, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino.

Po pozdravnih besedah predsednika Izseljenskega društva Slovenija v svetu Boštjana Kocmurja so sledili kratki nagovori povratnikov in zastopnikov slovenskih skupnosti in organizacij v Slovenji in po svetu.

Občinstvo pa je slišalo še nekaj prebranih telegramov tistih politikov, ki so bili zadržani, vendar so čutili potrebo po opravičilu. Predstavniki izseljencev so se vsi strinjali, da so temeljni razlogi za nevrtaanje še vedno nedemokratska domovina, nepravna država Slovenija, nepopravljene krivice in neizvedena denacionalizacija, neurejeno ali prepočasno urejanje državljanstva, neprimeren volilni sistem, odsotnost sprave, divji kapitalizem brez socialnih sestavin, skratka, politična emigracija nima zaupanja v demokratičnost našega sistema.

Potem ko so svoje videnje predstavili izseljenci, so na vrsto prišli tudi domači politiki. K okrogli mizi so bili povabljeni predsedniki vseh političnih strank, a odzvali so se na žalost le predsedniki tako imenovanih pomladnih strank. Za mizo so sedli Vitomir Gros, Janez Janša, Lojze Peterle in Marjan Podobnik, pogovor pa je vodil Janko Tedeško.

Vsak je predstavil program svoje stranke in videnje rešitve težav naših izseljencev.

Lojze Peterle je menil, da se je proces vračanja že začel, vendar ne v taki meri, kot bi si to želeli, in kot glavni problem izpostavil denacionalizacijo. Po njegovem bo treba na državni ravni sprejeti projekt Slovence zunaj Slovenije. Glede volitev je dejal, da v sedanjem parlamentu ni mogoče zagotoviti dveh mandatov za Slovence po svetu, ker pomladne stranke nimajo dveh tretjin v parlamentu. Bodo pa krščanski demokrati zagotovili eno mesto izseljencem, tako da bodo dali na vrh svoje nacionalne liste enega, ki bo tako zagotovo prišel v parlament.

Janez Janša je obžaloval, da take razprave ni bilo že vsaj pred šestimi leti, saj bi bilo marsikaj lažje in že dorečeno. Strokovni svet pri SDS je že pripravil program vseh potrebnih ukrepov, ki pa so izvedljivi samo s parlamentarno zmago in vlado pomladne koalicije. Nobene možnosti ni, da bi stare strukture, ki so Slovence pognale po svetu, zdaj na emigracijo gledale drugače. Menil je, da je vračanje Slovencev vračanje moralnih vrednot, ki so temelj, na katerem stoji zgradba slovenstva. Treba pa bo popraviti vse krivice, vrniti državljanstva, posesti in čast, sprejeti zakon o naravi komunističnega sistema, ki ga je stranka po češkem zgledu že pripravila. Denacionalizacijo, ki jo zdaj namenoma zavlačujejo, je mogoče izvesti v šestih mesecih. Ustanoviti bo treba urad za vračanje Slovencev po svetu, ustanoviti poseben sklad, ki bi se napajal iz proračuna in bi financiral vračanje tistim, ki bi si to želeli, pa ne zmoogli, kreditiranje novih stanovanj, kreditiranje novih podjetij, pomagal pa bi tudi pri iskanju zaposlitve. Potrebna pa bo tudi posebna izobraževalna ustanova, ki bi uvajala izseljenske otroke v nove razmere. Seveda je treba urediti državljanstva in če želimo, da se narod poveže v celoto, morajo izseljenci dobiti volilno pravico in zagotovljen mandat v slovenskem parlamentu, saj je volilna pravica vezana na državljanstvo in ne na kraj bivanja. Edina pot za doseg dveh izseljenskih mandatov je referendum, ki ga je predlagala SDS, zato bi ga morale podpreti tudi druge sorodne stranke.

Marjan Podobnik je bil nekoliko polemičen in dejal, da je treba biti konkreten in ločevati besede tistih, ki so v vladi, in tistih, ki niso. Zato je treba jasno povedati, kaj je bilo dobro, kaj slabo in kaj sploh ni bilo storjeno. Krivda pa je tudi na nekaterih pomladnih strankah, ki so bile udeležene pri oblasti, da glede državljanstev in denacionalizacije ni vse storjeno, tako kot bi morale biti.

Sledila so vprašanja publike, ki pa so se nanašala predvsem na sodelovanje oziroma nesodelovanje pomladnih strank. Rečeno je bilo, da so vse koalicije, sklenjene po volitvah, prevara in večkrat je bilo postavljeno jasno vprašanje;

ali so predsedniki pripravljene sestaviti koalicijo pred volitvami.

Marjan Podobnik je bil zato, da se koalicijski sporazum podpiše takoj, Vitomir Gros in Janez Janša sta dejala, da se zavzemata za sodelovanje vseh demokratičnih sil povzročajo volilno abstinenco, kar pa je slabo za vse. Skupni nastop mora biti dogovorjen pred volitvami, potem pa vsi v vlado ali vsi v opozicijo. Lojze Peterle pa je dodobra ogrel dvorano, saj jasnega in nedvoumnega odgovora ni bilo slišati. Dejaj je, da podpis ni na dnevnem redu in da nima pooblastila izvršilnega odbora za podpisovanje koalicijskih pogodb. Dodal je še, da se s takimi »horuk akcijami« nikamor ne pride, da je na podlagi dosedanjih izkušenj previden in bo še bolj.

Marjan Podobnik in Lojze Peterle sta si izrekla še nekaj očitkov, Janez Janša pa je kot zadnji spravljivo končal, da je tudi SDS delala napake, vendar jih je tudi priznala, gre za to, da jih ne smemo ponavljati. Najmanj primerno pa je poslušanje očitkov za nazaj, kadar razpravljamo o prihodnosti. Dejstvo je, da tak volilni sistem kot je, sili v konkurenco, zato ga je treba spremeniti tako, da bo silil k združevanju.

Posebna izdaja Informativno-kulturnega glasila
Izseljenskega društva Slovenija v svetu
Uredili: Pavlinka Kocmur in Pavla Korošec
Izdajo podprla: Urad za Slovence po svetu
in Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije
Fotografije: Marjan Verč in Pavlinka Korošec-Kocmur
Scenarij in grb: Joseph Rakotorahalahy
Glavni odbor: Boštjan Kocmur, Marko Jerman, Franci Kadivec,
Marjetka Dolinar, Marjanca Slak